

Protocol Festiu de la Vila de Gràcia

Crèdits

«No es revigoritza la tradició recuperant-la o mantenint-ne el sentit primigeni, que la convertiria en una cosa encarcerada, sinó reinterpretant-la i revitalitzant-la.» Salvador Cardús

Edita: Ajuntament de Barcelona. Districte de Gràcia 2011

President del Consell del Districte Gràcia: Ricard Martínez

Regidor del Districte de Gràcia: Guillem Espriu

Direcció i coordinació de l'edició: Xavier Barberà i Mari Cruz Martín

Coordinació de textos: Mari Cruz Martín

Fotografies: Josep Maria Contel, Antonio Lajusticia, Manel Socias, Montserrat Torres, Valentin Viñas, Fons Ribé, Fons Buch Parera

Selecció de Fotografies: Josep Maria Contel, Isabel de Ricart, Mari Cruz Martín, Patricia Savic i Elisabet Ulibarri

Agraïments: A Lluís Aromí, Lúdia Aurin, Daniel Benito, Jordi Casasses, Laura Cerdà, Juli Cervera, Iolanda Collboni, Elvira Conejero, Isabel Deniel, Teresa Espinosa, Jordi Farriol, Mari Fernández, Marçal Folch, Albert García, Sergi Gaya, Santi Gerhard, Elena González, Jan Grau, Enric Junyent, Francesc Melià, Andrea Moliner, David Monfort, Xavier Orriols, Carol Padilla, Amèlia Poves, Josep Puigdollers, Jose Maria Raya, Josep Maria Redondo, Guillem Roma, Albert Salelles, Isabel Sanagustín, Montserrat Sans, Miquel Sendra, Montserrat Torres,

Natàlia Torres, Joan Antoni Ucher, Martí Urgell i Sandra Vélez.

Arxiu Històric i Administratiu del Districte de Gràcia
Biblioteca Vila de Gràcia

Taller d'Història de Gràcia

I, en general, a tots els membres de la Coordinadora de Colles de Cultura Popular de Gràcia i de les entitats que fan possibles les festes a Gràcia.

I molt especialment als integrants de la Comissió de Seguiment del Protocol Festiu de la Vila de Gràcia, que en el moment de la publicació d'aquest Protocol són: Guillem Espriu i Xavier Barberà en qualitat de president i vicepresident, respectivament; els consellers dels grups municipals del Districte: Roger Amigó, Ana Maria Casas, Àlex López i Eugeni Rodoreda; com a representants de les entitats: Xavier Aldavert, Josep Maria Contel, Albert Cortés, Ricard Estruch, Jordi Fàbregas, Joan Àngel Frigola, Jordi Melgarejo, Arnau Solanó, Toni Torrens i Martí Urgell; i en qualitat de secretària: Mari Cruz Martín.

Disseny gràfic i maquetació: Supergráficos.com
Revisió lingüística i correcció d'estil: Supergráficos.com

Impressió: Vanng, comunicación y producción gráfica

Protocol Festiu de la Vila de Gràcia

Ajuntament de Barcelona. Districte de Gràcia

Ajuntament de Barcelona
Gràcia

Presentació

Teniu a les mans el resultat d'un treball feixuc dut a terme pel Districte de Gràcia i per les entitats i colles de cultura popular que fan de la festivitat la seva raó de ser. Per tant, això és fruit de múltiples reunions, de nombroses esmenes, d'incomptables comentaris i de diverses visions expertes.

La Vila de Gràcia no seria la mateixa sense una sèrie de festes que formen part no solament de la tradició, sinó del mateix tarannà dels nostres veïns i veïnes. Unes festes que són una targeta de presentació important i que són referents a Barcelona, a Catalunya, a la Mediterrània i a Europa.

Els esdeveniments reflectits aquí beuen de diverses fonts: de la religió cristiana, del paganisme, de l'empremta dels celtes, del santoral catòlic i del culte romà. Tot això adobat amb l'impuls i el suport que les administracions públiques hi donen des del restabliment de la democràcia.

Òbviamment, les formes en què la festa pren cos són molt nombroses i diferents: des del foc fins al ball, passant per la gastronomia, la imatgeria o l'esport. Però aquí només hem considerat aquelles que o bé han prevalgut de generació en generació, tot salvant les dificultats i adaptant-se als nous temps (com puguin ser la Festa Major o Sant Medir), o bé fa prou anys que són entre nosaltres perquè la gent se les hagi acabat fent seves (per exemple, els Foguerons o la Revolta de les Quintes) i hagin acabat assolint un grau d'acceptació total i evident.

A més, lògicament, s'ha posat un èmfasi especial en les festes pròpies de Gràcia i s'han obviat aquelles de caire general, barcelonines o catalanes, que, tot i ser celebrades pels nostres conciutadans i conciutadanes, no formen part de les senyes d'identitat graciencques.

El Protocol Festiu de la Vila de Gràcia parteix d'un esborrany d'Albert Musons, impulsor d'aquest projecte, fet a les acaballes del 2005, i d'una revisió amb propostes duta a terme per Josep Fornés el febrer del 2006, que va significar el punt de partida del document que, reelaborat pels tècnics de Serveis a les Persones del Districte i un cop consensuat, va aprovar el Consell del Districte de Gràcia, reunit en Plenari el 23 de gener de 2007.

Amb l'objectiu de fer el seguiment del Protocol, així com la valoració de la incorporació de noves festes i imatges festives, entre d'altres atribucions, es va crear la Comissió de Seguiment del Protocol Festiu de la Vila de Gràcia, la qual, entre el desembre del 2008 i el gener del 2011, ha fet una revisió exhaustiva del document, que finalment ha aprovat el 14 de març de 2011.

Així, doncs, a continuació trobareu les festes graciencques, basades tant en el calendari lunar com en el solar, tot seguint l'ordre natural del calendari.

Índex

Presentació	07
Índex	08
Calendari tradicional de festes	12
1. Cavalcada de les Carteres Reials	14
2. Foguerons de Sant Antoni de sa Pobla a Gràcia	15
3. Carnaval	16
4. Sant Medir	18
4.1. Diada Castellera de Sant Medir	19
5. Revolta de les Quintes	20
5.1. Diada Castellera de la Independència	20
5.2. Diada dels Trabucaires de Gràcia i representació de la Revolta de les Quintes	20
5.2.1. Diada dels Trabucaires de Gràcia	20
5.2.2. Representació de la Revolta de les Quintes	22
5.3. Diada Bastonera	23
6. Festa Major de Gràcia	24
6.1. Presentació de la samarreta de la Festa i dels carrers, places i espais de la Festa Major de Gràcia	26
6.2. El Pregó	27
6.3. Les Matinades de Gralles	28

6.4. Les Matinades de Foc	29
6.5. El Seguici del Matí de Festa Major	29
6.6. La Missa	30
6.7. El Matí de Festa Major	30
6.8. Cercavila de cultura popular	31
6.9. Ofrena a Sant Roc	31
6.10. Els castells a les Festes de Gràcia	32
6.10.1. Pilar caminat	32
6.10.2. Diada de Vigílies	32
6.10.3. Diada Castellera de la Festa Major	32
6.11. Diada de les Colles de Cultura de Gràcia	33
6.12. Lliurament de premis. Concurs de carrers guarnits, balcons i portalades	33
6.13. El correfoc infantil	34
6.14. El correfoc i fi de festa	35
7. Altres festes d'entitats, colles o agrupacions	36
7.1. Obertura del Tradicionàrius Festival Folk Internacional	36
7.2. Cloenda del Tradicionàrius Festival Folk Internacional	36
7.3. Trobada Biennal de Gegants de Gràcia	36
7.4. Diada Castellera d'Aniversari	38
7.5. Aplec de la Sardana de Gràcia	39
7.6. Diada de la colla de Castellers de la Vila de Gràcia	39

“La cultura popular es construeix i reconstrueix constantment”. Dolors Comas

Quadre resum del Calendari tradicional festiu de Gràcia 40

La imatgeria festiva

1. Els gegants Pau i Llibertat..... 44

2. El Drac de Gràcia..... 46

3. El Drac Jove de Gràcia 47

4. Gaudiamus, el Drac del Coll..... 48

5. Els gegantons la Gresca i el Torradet..... 49

6. El Pepitu Campanar..... 49

7. Els capgrossos 50

 8. Altres figures festives 50

 8.1. La cuca Garlanda 50

 8.2. El gegantó Torres 51

Quadre resum imatgeria festiva 52

Grups i colles de cultura popular 54

1. Esgart Comtal i Bastoners de Barcelona..... 57

2. La Colla Vella de Diables de Gràcia..... 59

3. L'Associació Cultural Colla del Drac de Gràcia 62

4. Colla de Bastoners de Gràcia 64

5. La Diabòlica de Gràcia 66

6. Geganters de Gràcia 68

7. La Malèfica del Coll..... 70

8. Castellers de la Vila de Gràcia..... 72

9. Trabucaires de Gràcia..... 74

Criteris que cal considerar a l'hora d'ampliar els elements d'aquest
protocol, amb raonaments de caràcter històric, social i cultural 76

Implicacions de l'aprovació del Protocol Festiu de la Vila de Gràcia 77

Bibliografia, webgrafia 78

Agraïments..... 79

Annexos 80

 Directori de les Colles de Cultura Popular de Gràcia i entitats festives de Gràcia 80

 Llista de colles de Sant Medir 2010 81

 Llista de carrers i places de la Festa Major 2010 81

 Les músiques de la Festa 82 + cd

FONS RIBÉ, Festa major 1966

Calendari tradicional de festes

«Tradició seria allò del passat que subsisteix en una societat i que és acceptat per un cert consens compartit de creences [...]. La imatge de la continuïtat és la que més s'avé amb tradició, però, més que una continuïtat immòbil, cal que es fonamenti en la transformació.»

Jaume Ayats

1. Cavalcada de les Carteres Reials

Data: 4 de gener

Origen: La festa de Reis ha estat sempre present a Gràcia en diferents comerços i en els envelats de la fira de Reis a diverses places de la Vila, on dies abans de la festa un rei recollia les cartes dels més petits. En la segona meitat dels anys vuitanta del segle XX, i amb la col·laboració dels organitzadors de la cavalcada de Sant Andreu de Palomar, que celebraven la seva el dia 5 de gener, s'escollí el dia 4 per aprofitar els mateixos carruatges per a la cavalcada de Gràcia. Al començament dels anys noranta del segle XX, va desaparèixer la cavalcada i els Carteres Reials van aparèixer a la plaça de la Vila pel carrer Mozart, darrere dels gegants de Gràcia. L'any 2002 els Carteres Reials van sortir de l'Orfeó Gracienc i van fer una passejada per diferents carrers de Gràcia fins a arribar a la plaça de la Vila. I el 2003 es va

recuperar de nou la cavalcada, que en pocs anys es consolidà amb una rellevància notable, incorporant carrosses i comparses a peu. Des del 2009 es van canviar els Carters per Carteres per tal de donar més protagonisme a les dones en aquesta festa.

Organització: És organitzada per la Fundació de la Festa Major de Gràcia, amb la col·laboració d'entitats i particulars.

Descripció: Cavalcada per diferents carrers de Gràcia amb final a la plaça de la Vila, on les Carteres Reials de Ses Majestats els Reis d'Orient surten al balcó de l'Ajuntament, mentre s'escolta *El Messies* de Händel i des del campanar cau una pluja de paperets. Les Carteres Reials fan un breu parlament i després, en un tendal instal·lat a la plaça, reben les cartes dels infants.

2. Foguerons de Sant Antoni de sa Pobla a Gràcia

Dates: Els darrers dijous, divendres i dissabte del mes de gener.

Origen a Gràcia: El 1992 Antoni Torrens, veí de sa Pobla (Mallorca), i Medalla d'Honor de la ciutat de Barcelona (1997), proposà fer un *fogueró* a la plaça del Diamant com els que es feien des de feia segles a Mallorca per Sant Antoni, per tal que els seus fills, estudiants universitaris residents a Barcelona, poguessin gaudir de la revetlla mallorquina. A partir d'aquell fet, es van apuntar a participar-hi diferents carrers i després, amb la incorporació de la Federació de la Festa Major de Gràcia (avui Fundació Festa Major de Gràcia), la participació va anar creixent. Posteriorment, s'hi involucraren les Colles de Cultura Popular de Gràcia i va evolucionar cap a la festa que coneixem avui dia.

Organització: L'Associació Cultural Albopàs, la Fundació Festa Major de Gràcia, la Coordinadora de Colles de Cultura Popular de Gràcia i el Centre Artesà Tradicionàrius, amb la col·laboració de grups illencs com els Dimonis d'Albopàs, xeremiers i l'Escola de sa Ximbomba i el Cargol Graciós, entre d'altres.

Descripció: Dijous a la nit es fa una glosada i una degustació de productes illencs al Centre Artesà Tradicionàrius. Divendres té lloc un concert i ball amb grups illencs al Centre Artesà Tradicionàrius. I dissabte al vespre es fa l'acte central; abans, a la tarda, hi ha la recepció d'autoritats a la Seu del Districte, acte que s'acompanya amb una sonada de xeremiers.

Seguici: El Recorregut s'inici a la plaça de la Vila, Penedès, Puigmartí, Torrijos i finalitz a la plaça de la Virreina.

Participants: Colles de ball i colles de cultura popular de Gràcia i colles mallorquines, en l'ordre següent:

1. Colles o grups convidats (si s'escau)
2. Xeremiers illencs i sacaires catalans
3. Autoritats i organitzadors illencs i catalans
4. Capgrossos, gegantons i gegants de Gràcia
5. Trabucaires de Gràcia
6. Bastoners de Gràcia
7. Castellers de la Vila de Gràcia
8. Caparrots d'Albopàs

9. Esgart Comtal i Bastoners de Barcelona
10. Dimonis i Tamborers d'Albopàs
11. Colla de diables la Vella de Gràcia i Malsons de la Vella
12. Drac de Gràcia
13. Colla de diables la Diabòlica de Gràcia
14. Gaudiamus, el Drac del Coll
15. Colla de diables la Malèfica del Coll

Quan arriben a la plaça de la Virreina, les autoritats encenen el fogueró de la plaça, mentre els cantadors, ximbombes i xeremeiers interpreten la Tonada de Sant Antoni, tonada del ball dels Dimonis de sa Pobla. A continuació tenen lloc els

diferents lluïments de les colles de cultura popular i s'interpreta el Timbgrallers, himne de les Colles de Cultura Popular de Gràcia.

El lluïment dona pas a la revetlla amb les ximbombes, els cantadors i els glosadors.

Als foguerons de tots els carrers i places que hi participen es fa la torrada de pa mallorquí amb els productes típics de Sant Antoni: botifarrons, sobrasada i llom.

Cap a les 11 de la nit, comença el ball a la plaça de la Virreina amb grups interpretant balls i danses: jotes, fandangos i boleros.

3. Carnaval

Data: Les dates del Carnaval tenen la base en el calendari lunar.

Origen: A Gràcia, abans de la guerra civil, es recorden com a elements festius propis del Carnaval gracienc el *Ball de barraló* de dimarts de Carnaval, els balls de màscares i l'*Enterro de la sardina* de Dimecres de Cendra, o les *Murgues* o cançons satíriques cantades amb una murga o estri fet amb una canya i paper de fumar.

Un cop acabada la guerra, el franquisme va prohibir aquesta festa, que només es va continuar celebrant en algunes poblacions com Sitges. A Gràcia aquesta festa només tenia la dispensa per a un petit ball de Carnaval per a la canalla al Saló Verdi, que es trobava on avui hi ha les sales 4 i 5 del cinema.

Amb l'arribada de la democràcia la festa es va anar recuperant a poc a poc a través de l'Associació de Veïns de la Vila de Gràcia, que participà en les rues de la ciutat en els primers anys de la democràcia. L'anomenat Consell dels Bulls va ser l'encarregat del primer ban satíric de Gràcia, l'any

1980. Després aquesta celebració sempre ha estat marcada per alts i baixos, però malgrat això la festa se celebra cada any.

Organitzadors: Coordinadora del Carnaval a Gràcia, que, actualment, la forma exclusivament la Fundació Festa Major de Gràcia, amb la col·laboració de diferents entitats.

Descripció: Dissabte a la tarda té lloc la Rua de Carnaval de Gràcia, que inicia el recorregut als Jardins de Gràcia, pla de Nicolás Salmerón, puja per Gran de Gràcia fins a la travessera de Gràcia, continua per Torrijos, Puigmartí, Torrent de l'Olla i Diluvi, i acaba a la plaça de la Vila. A la cercavila hi participen carrosses, comparses i veïns i veïnes que, a títol particular, surten disfressats al carrer. Obre la cercavila la carrossa amb el rei Carnestoltes. Un cop a la plaça de la Vila, des del balcó del Districte, el rei Carnestoltes llegeix el ban i es fa el lliurament de premis a les millors comparses, carrosses i disfresses de la Rua.

4. Sant Medir

Data: 3 de març. Si és un diumenge, es trasllada a dilluns.

Origen: L'origen de la festa de Sant Medir es troba en la promesa que el forner Josep Vidal i Granés, que tenia el seu negoci al carrer Gran de Gràcia, va fer cap al 1830. Aquest forner va prometre que si se li solucionava un problema que tenia aniria cada any en romiatge a l'ermita de Sant Medir.

L'organització de la Colla de Sant Medir, segons el que explica Jordi Albertí, probablement estava inspirada en l'organització de les colles d'obrers o de diferents gremis d'artesans de Barcelona. A partir d'aquell moment, en el primer terç del segle XIX, diferents grups de persones, les anomenades colles, van seguir la iniciativa de Josep Vidal i Granés.

Organització: És organitzada per la Federació de Colles de Sant Medir, fundada el 1926 i refundada després de la guerra civil l'any 1951. El 2011 hi ha

col·laborat la Coordinadora de Colles de Cultura Popular de Gràcia.

Descripció: Les colles s'organitzen encapçalades per l'anomenat cos de bandera, compost per tres genets muntats a cavall i la bandera de la colla portada pel banderer. La resta de romeus van muntats en cavalls, carruatges o camions, i acompanyats d'un grup de música. Les colles baixen per ordre d'antiguitat, i encapçala la desfilada la colla a la qual correspon fer-ho segons la roda que se segueix any rere any, establerta per la Federació.

Els símbols que porten els romeus durant la festa són el llacet amb una fava i la medalleta del sant i un pomot de violetes.

El dia de Sant Medir tenen lloc, al matí, les desfilades de totes les colles de Gràcia i alguna de Sant Gervasi pels principals carrers de la Vila.

Al migdia, en arribar les colles de romiatge, se celebra la missa en honor del sant a l'ermita de

FONS BUCH, Sant Medir 1958

Sant Medir a Sant Cugat, i en acabat es fa la imposició de llaçades a les banderes. En cas de pluja, la missa i la imposició de llaçades té lloc en alguna de les parròquies de Gràcia.

A la tarda, a les vuit del vespre, la sortida té lloc des del carrer Nil Fabra i Sant Salvador, i es baixa pel carrer Gran de Gràcia fins als Jardinetes. Les colles de Sant Medir llancen caramels al públic, que es prepara amb bosses, paraigües i altres estris per recollir-ne el màxim nombre.

Altres actes de la Festa de Sant Medir són els següents:

El tercer diumenge de febrer se celebra l'ofrena floral al monument a les colles de Sant Medir (Núria Tortas, 1969) a la plaça Trilla, que consta d'un monòlit de granit rosa, amb un baix relleu de bronze amb motius al·lusius a les colles de Sant Medir, i posteriorment té lloc l'acte del pregó des del balcó de l'Ajuntament a la plaça de la Vila de Gràcia.

El darrer diumenge de febrer es fa una caminada popular a l'ermita de Sant Medir, organitzada per la Colla Monumental.

4.1. Diada Castellera de Sant Medir

Dates: Diumenge proper al 3 de març. A A Sant Cugat, Sarrià-Sant Gervasi i Gràcia s'hi celebra cada tres anys, i és rotativa.

Origen: Sant Medir és un sant que uneix tres poblacions: Gràcia, Sants i Sant Cugat. Aquestes tres poblacions tenen colla castellera i cada any celebren aquesta festa tan especial fent una Diada Castellera.

La seu de la Diada és rotatòria i cada tres anys se celebra a Gràcia. El primer cop que es va fer aquesta diada va ser el 24 de maig del 1998, a Sants.

Organitza: Castellers de la Vila de Gràcia. Hi col·laboren Castellers de Sants i Castellers de Sant Cugat.

Descripció: L'actuació es desenvolupa amb les habituals tres rondes de castells i una de pilars. A part dels Castellers de la Vila de Gràcia hi participen els Castellers de Sants i els Castellers de Sant Cugat. Durant els castells es toca el *Toc de castellers*. L'actuació s'acaba quan els grallers i tabalers toquen el *Toc de vermut*.

VALENTIN VIÑAS

5. Revolta de les Quintes

Dates: Dins del mes d'abril. Consta de diferents festes i diades.

Origen: L'origen d'aquesta nova festa a Gràcia té lloc el 2001 i commemora la Revolta de les Quintes de 1870, quan els veïns de la Vila s'aixecaren contra la crida d'una nova lleva de joves per anar a l'exèrcit. Durant tots aquells dies de revolta, la campana de la torre de la plaça de la Vila de Gràcia va tocar a sometent.

5.1. Diada Castellera de la Independència

Origen: Aquesta Diada, que parteix d'una idea d'Albert Musons, neix per tal de recordar que la Vila de Gràcia va ser independent i per fomentar el sentiment gracienc. Tot i que la independència de Gràcia va tenir lloc el 6 de juliol de 1850, la diada se celebra a principis del mes d'abril, recordant la Revolta de les Quintes.

Organització: Castellers de la Vila de Gràcia, amb la col·laboració de les Colles de Cultura Popular de Gràcia.

Descripció: Primer es fa un pilar a l'antiga a la plaça de la Vila. Aquest consisteix en el fet que els membres del tronc vagin com els castellers del segle XIX i que, si pot ser, es faci sense mans. Posteriorment, es fa una cercavila amb les colles de cultura popular de Gràcia fins a la plaça de la Revolució, amb el recorregut següent: carrers Penedès, Puigmartí i Mare de Déu dels Desamparats i plaça de la Revolució. En arribar a la plaça s'interpreta *Entrada a plaça*.

A la plaça de la Revolució es fa l'actuació, que es realitza de la manera següent: tres rondes de castells i una de pilars. A part dels Castellers de la Vila de Gràcia, hi participen dues colles convidades.

Durant la realització dels castells s'interpreta el *Toc de castells*. L'actuació es dona per finalitzada quan els grallers i tabalers interpreten el *Toc de vermut*.

5.2. Diada dels Trabucaires de Gràcia i representació de la Revolta de les Quintes

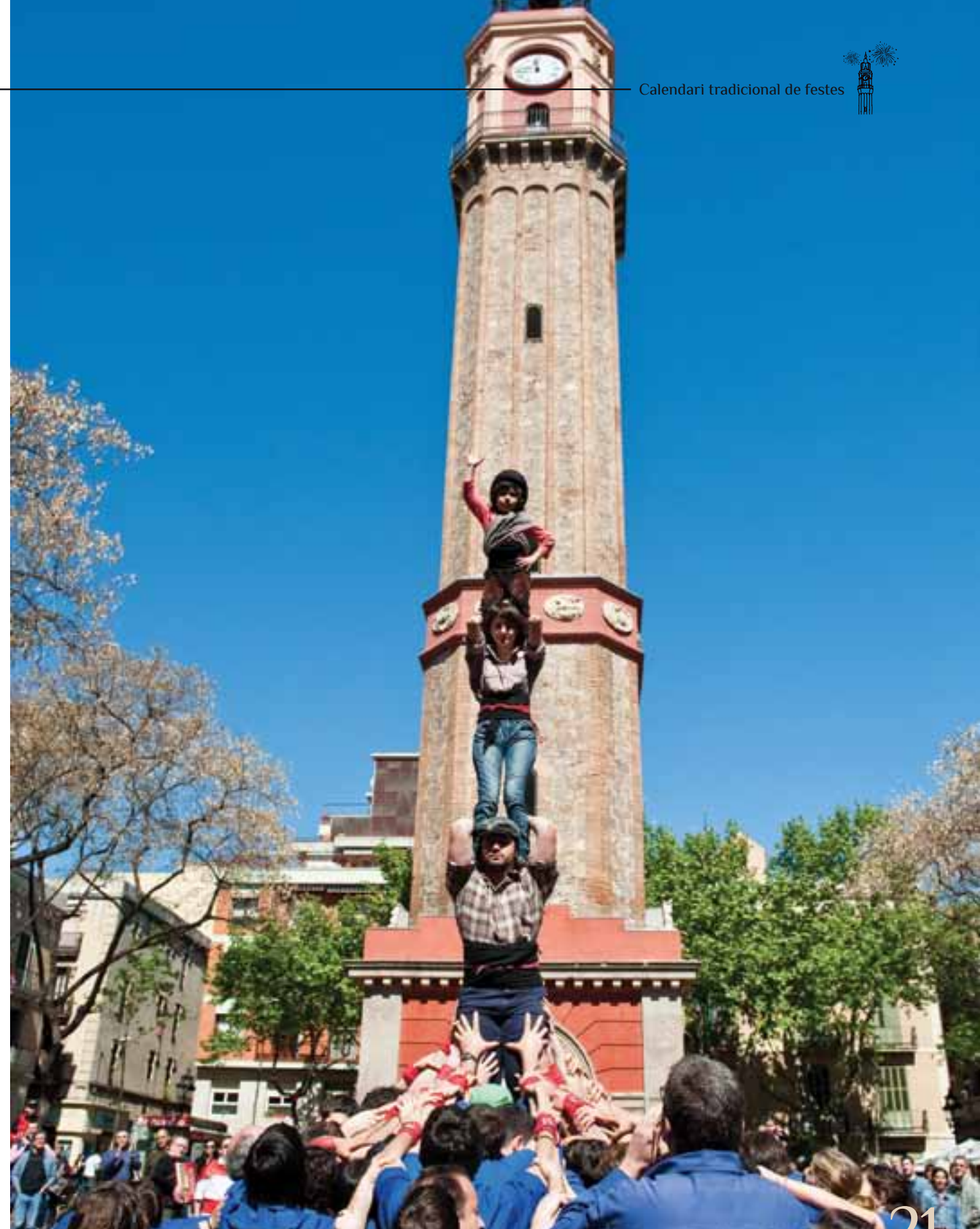
5.2.1. Diada dels Trabucaires de Gràcia

Dates: Dins del mes d'abril —els fets de la Revolta de les Quintes de 1870 van ocórrer entre el 4 i el 9 d'abril—, tenint en compte la Setmana Santa i les diades Bastonera i Castellera de la Independència.

Origen: El 2006 té lloc la primera Diada Trabucaire a càrrec de la colla dels Trabucaires de Gràcia, fundada el 2003, i oficialment va ser el 2004 quan va fer la seva presentació en societat. La Diada té lloc en el marc de la celebració de la Revolta de les Quintes.

Organització: Trabucaires de Gràcia.

Descripció: La Diada comença amb la Cercavila dels Trabucaires de Gràcia i de les colles de trabucaires convidades, per diferents carrers que finalitzen a la plaça de la Vila de Gràcia, on les colles fan els lluïments corresponents i la galejada final.

5.2.2. Representació de la Revolta de les Quintes

Data: El mateix dia de la Diada Trabucaire de Gràcia.

Origen: Prenent com a referent la Revolta de les Quintes de 1870, l'any 2007 la colla dels Trabucaires de Gràcia va organitzar dins de la seva Segona Trobada, la primera representació de la Revolta de les Quintes a la plaça de la Vila, impulsada a partir d'una idea d'Albert Cortés i Josep Maria Contel, en la qual es recreen els fets que van ocórrer l'abril de 1870.

Organització: Els Trabucaires de Gràcia, amb la col·laboració, en l'edició de 2010, del Taller d'Història de Gràcia, el Cercle Catòlic, el Centre Moral, la

Coordinadora de Colles de Cultura de Gràcia, el Grup 1850, la Comissió de Festes del carrer Mozart, la Coordinadora de Trabucaires de Catalunya, la Fundació Festa Major de Gràcia i l'Esbart Comtal i Bastoners de Barcelona, així com diferents persones i altres entitats que participen en la representació.

Descripció: Un grup d'homes i dones, vestits de l'època que es representa, es troben a la plaça de la Vila de Gràcia, quan uns personatges comencen a relatar els fets que van ocórrer el 1870. En aquest moment, els actors que interpreten els vilatans comencen a manifestar-se demanant l'abolició de les quintes i la revolta es comença a teixir, i es produeix l'assalt a l'Ajuntament, la construcció de les barricades i la resistència. La representació continua amb l'aparició dels soldats, la batalla final i l'assalt a les barricades.

5.3. Diada Bastonera

Dates: Es celebra en el mes d'abril —en el marc de la celebració de la Revolta de les Quintes—, tenint en compte la Setmana Santa i les diades Trabucaire i Castellera de la Independència.

Origen: El 1999 va tenir lloc la primera Diada Bastonera de Gràcia. És organitzada alternativament per les dues colles de Gràcia, Bastoners de Gràcia i Esbart Comtal i Bastoners de Barcelona, excepte en el període 2007-2010, en què ha estat organitzada pels Bastoners de Barcelona. Les sis primeres diades es van celebrar el mes d'octubre, i a partir de la setena ha passat a coincidir amb la Revolta de les Quintes.

L'objectiu és la difusió de la pluralitat i la singularitat de les diferents formes de ballar bastons, tot enfortint les relacions amb les altres colles i preservant la cultura popular.

Organització: La Colla de Bastoners de Gràcia i l'Esbart Comtal i Bastoners de Barcelona.

Descripció: A la Diada Bastonera es conviden colles bastoneres d'altres poblacions de Catalunya. La seva estructura comprèn una cercavila infantil i una cercavila d'adults pels principals carrers i places de la Vila amb final a la plaça de la Vila.

6. Festa Major de Gràcia

Dates: Del 15 al 21 d'agost.

Origen: El concepte de «festa major» es perfila a finals del segle XVIII i es consolida durant el segle XIX.

La Festa Major de Gràcia és una de les expressions màximes de la identitat gracienc, i conserva el caire de festa veïnal i participativa entre les associacions i comissions de veïns que organitzen la festa major al seu carrer o plaça. Al llarg de gairebé dos-cents anys, ha estat una història d'alts i baixos, reflex de la realitat del país.

El seu origen és pràcticament paral·lel a la urbanització de la Vila, i la data de celebració és el 15 d'agost (festivitat de l'Assumpció), ja que Gràcia està sota l'advocació de la Mare de Déu.

Les primeres notícies documentades que hi ha de la festa daten del 1817 i el 1827¹. Les enramades, la tradició d'engalanar els carrers amb branques, arbres i flors en festes senyalades, són amb tota probabilitat l'inici del guarniment dels carrers.

A finals del segle XIX, el brancatge, les banderetes i les tires de paper retallat de diferents colors penjades a l'alçada dels pisos principals, van donar pas a les primeres simulacions de diverses escenes que derivaren en els guarniments que avui dia coneixem.

A finals del anys seixanta del segle XX, la festa va arribar a una crisi profunda fins a l'extrem de quedar només quatre carrers guarnits. Amb l'arribada de la democràcia, la festa es va reactivar molt positivament, amb carrers guarnits i altres activitats com danses, figures de la festa (imaginari festiu), tradicions (matinades, cercaviles...).

El 30 de juliol de 1997 fou declarada festa d'interès nacional, i el seu tret principal són els guarniments dels carrers i les places.

Organitzadors: La Fundació Festa Major de Gràcia, que aglutina els carrers i places associats que participen en el concurs de guarniment, amb la col·laboració del Centre Artesà Tradicionari, la Coordinadora de Colles de Cultura de Gràcia, l'Orfeó Gracienc, el Centre Moral de Gràcia, l'Associació de Veïns i Amics del passeig de Sant Joan, el Taller d'Història de Gràcia, l'Oratori de Sant Felip Neri, la Federació de Colles de Sant Medir, l'Església de Santa Maria i Jesús de Gràcia, el Club d'Escacs Tres Peons, els Comerciants de la plaça Joanic, la Salle-Cor Mar, el Club Ciclista de Gràcia, el Cercle Catòlic de Gràcia, el Cargol Graciós i el Casal d'avis Siracusa, entre d'altres.

Descripció: És l'expressió màxima de la identitat gracienc. Conserva el caire de festa veïnal i participativa entre les associacions de veïns que organitzen la Festa Major al seu carrer o plaça. L'eix principal de la festa són els guarniments de carrers i places, així com les activitats que es realitzen durant tots els dies de la festa –infantils, veïnals, balls, etc.–, organitzades per juntes directives d'associacions o comissions de veïns.

Els guarniments estan formats pels elements següents:

Portalada: Conjunt d'elements ornamentals o arquitectònics situats a cadascun dels dos extrems del carrer o tram de carrer que en defineixen i delimiten l'entrada i la sortida. Ateses les característiques especials de les places, excepcionalment podran substituir les entrades per un motiu central important, en correspondència estètica amb el conjunt del guarniment.

FONS BUCH, Festa major 1935

¹Les primeres referències històriques de la Festa de Gràcia són la citació del 1817 de Francesc Curet a Visions Barcelonines 1760-1860. Muralles enllà i la del Diari de Barcelona del 19 d'agost de 1827.

Sostre: Conjunt d'elements harmònics que defineixen la part superior del carrer o plaça, construïts de paret a paret o bé que sorgeixen d'elements laterals i que es projecten de manera ascendent formant sostre.

Laterals: Elements harmònics i adients amb el conjunt del carrer col·locats a les parts laterals del carrer o plaça, de dalt a baix o de baix a dalt, així com a les parets.

Il·luminació: Elements lluminosos integrats en els motius del guarniment, que defineixen una estètica de llum pròpia i que substitueixen o es diferencien de la llum convencional (fanals).

Conjunt: Valoració total de l'estètica, harmonia, disseny i originalitat del conjunt d'elements que configuren un espai guarnit: sostre, laterals, portalades, motius centrals, il·luminació, així com tots aquells detalls que la Comissió o Associació de cada carrer hagi elaborat per al seu guarniment².

Els indicadors de la festa són importants en la mesura que mostren una realitat difícilment super-

able en festes del mateix tipus: pel nombre d'actes, per les múltiples localitzacions i per les àmplies i variades programacions.

A banda de les activitats i els guarniments de les associacions que formen la Fundació, també es duen a terme un gran nombre d'activitats i actes organitzats tant per la fundació, com per altres entitats de la Vila i el propi Districte.

6.1. Presentació de la samarreta de la Festa i dels carrers, places i espais de la Festa Major de Gràcia

Data: El divendres més proper a la festivitat de Sant Jaume.

Origen: A partir del 1994 es va crear el concurs de cartells i, amb motiu de la seva presentació pública, es van presentar la samarreta de la Festa i els carrers, places i espais de la Festa Major de Gràcia. En el seu origen es feia mitjançant dos pilars de quatre fets pels Castellers de la Vila de Gràcia; posterior-

ment s'hi va afegir el gegantó Torres com a portador de la samarreta de la Festa, i es va reestructurar amb la participació dels Geganters i els Trabucaires de Gràcia i, si s'esqueia, també d'altres colles de Gràcia

Organitzadors: Fundació Festa Major de Gràcia, amb la col·laboració de la Coordinadora de Colles de Cultura Popular de Gràcia.

Descripció: Acte de presentació dels espais, carrers i places de la Festa Major i de la samarreta de la Festa, que té lloc a la plaça de la Vila. S'inicia amb una cercavila, des del carrer Penedès a tocar la plaça de la Vila, format pels gegants de Gràcia, el gegantó Torres, els Trabucaires de Gràcia, els Castellers de la Vila de Gràcia i, si s'escau, també altres colles de cultura popular. Davant de la Seu del Districte, les colles participants fan els lluïments respectius. A continuació, els Castellers de la Vila de Gràcia fan dos pilars de quatre per presentar la samarreta que porta l'anxaneta. Posteriorment el gegantó Torres fa un ball, i després el president de la Fundació Festa Major de Gràcia i el regidor i el president del Dis-

tricte substitueixen la samarreta de l'any anterior per la nova i el gegantó torna a ballar.

Tot seguit, es van anomenant tots els carrers i places que guarneixen el seu espai i un representant de cadascun puja a l'empostissat a recollir la nova samarreta. També s'esmenten els altres espais de festa. En aquesta part de l'acte, cada vegada que es diu el nom d'un espai els Trabucaires de Gràcia, des del balcó de l'Ajuntament, fan una galejada individual per cada carrer, plaça o espai que participa a la Festa Major. L'acte finalitza amb un concert de la Banda Municipal de Barcelona.

6.2. El Pregó

Data: 14 d'agost a les 7 del vespre.

Origen: El Pregó com a pòrtic de la Festa Major de Gràcia, tal com es coneix avui dia, data del 1986; no obstant això, hi ha referències de pregons anteriors. El primer pregó d'aquesta nova etapa va anar a càrrec de l'actriu Silvia Munt, i es va celebrar al Centre Artesà Tradicionari (l'Artesà) el 14 d'agost

² Extret de les Bases del concurs de guarniments de la Fundació Festa Major de Gràcia.

de 1986. L'any següent es va fer a l'envelat que es va aixecar a la plaça de la Revolució i, finalment, es va traslladar al balcó de l'Ajuntament a la plaça de la Vila.

Organitzadors: Districte de Gràcia.

Descripció: El pregoner o pregonera, acompanyat per les autoritats i el president de la Fundació Festa Major de Gràcia, llegeix el pregó des del balcó del Districte. El regidor obre l'acte i fa la presentació del president de la Fundació Festa Major de Gràcia, després del president del Districte i a continuació del pregoner, i finalment tanca l'acte l'alcalde de la ciutat.

En algunes edicions ha participat la Coordinadora de Colles de Cultura Popular de Gràcia amb els llüiments de les colles respectives.

6.3. Les Matinades de Gralles

Data: matí del 15 d'agost

Origen: Des del seu origen, l'any 1978, els grallers i tabalers de les colles de la Coordinadora de Colles de Cultura Popular de Gràcia visiten els portals dels carrers guarnits.

Organitzadors: Coordinadora de Colles de Cultura Popular de Gràcia i Districte de Gràcia.

Descripció: L'inici i el final és a la plaça de la Vila de Gràcia.

6.4. Les Matinades de Foc

Dates: Matí del 15 d'agost.

Origen: Se celebren ininterrompudament des de l'any 1981.

Organitzadors: Coordinadora de Colles de Cultura Popular de Gràcia i Districte de Gràcia.

Descripció: Aquest acte es duu a terme seguint la tradició, per tal de fer saber als veïns de la Vila de Gràcia que la Festa Major ha començat. El primer any hi va participar la Colla Vella de Gràcia, en aquells moments l'únic representant de les colles de foc a la Vila. Posteriorment s'hi han anat afegint la resta de colles segons el seu any de creació fins a l'actualitat, i hi participen totes les colles de foc de la Vila i els Trabucaires de Gràcia.

El recorregut ha variat al llarg del temps, però sempre s'ha fet pels carrers del nucli antic. Comença a la plaça de la Revolució i acaba a la plaça de la Vila de Gràcia.

L'ordre de la cercavila és el següent:

1. Trabucaires de Gràcia
2. Colla Vella de Gràcia
3. Drac de Gràcia
4. Diabòlica de Gràcia
5. Gaudiamus, el Drac del Coll
6. La Malèfica del Coll

6.5. El Seguici del Matí de Festa Major

Data: Matí del 15 d'agost.

Origen: Element de la festa reestructurat als anys vuitanta del segle XX, seguint una tradició que venia de dècades anteriors.

Organitzadors: Coordinadora de Colles de Cultura de Gràcia i Districte de Gràcia.

Descripció: El Seguici del Matí de Festa Major és la màxima representació protocol·lària de les colles i de les imatges festives de Gràcia.

El componen, en l'ordre que s'exposa:

1. Guàrdies de gala
2. Autoritats i dos representants de cada colla de la Coordinadora de Colles de Cultura de Gràcia
3. Músics de la Coordinadora de Colles de Cultura de Gràcia
4. Capgrossos
5. Gegantons el Torradet i la Gresca
6. Gegants Pau i Llibertat
7. Drac de Gràcia
8. Gaudiamus, el Drac del Coll
9. Veïns i veïnes de Gràcia

Amb la Guàrdia Urbana de gala, el Seguici del Matí de Festa Major surt de la plaça de la Vila de Gràcia pel carrer Goya fins a Gran de Gràcia, i tot seguit baixa cap a l'església de Santa Maria de Gràcia, on les autoritats, les figures i les colles són rebudes pel rector de la parròquia.

6.6. La Missa

Data: Matí del 15 d'agost.

Origen: La Festa de Gràcia té l'origen en la festivitat religiosa de l'Assumpció; per tant, l'origen de la missa és el mateix que el de la Festa i data de principis del segle XIX.

Organitzadors: Església de Santa Maria de Gràcia. Hi col·labora la Coordinadora de Colles de Cultura de Gràcia.

Descripció: Acte religiós en la litúrgia del qual s'integren representacions folklòriques de les diferents colles i imatges festives de Gràcia. Durant l'homilia hi fan l'entrada els capgrossos i els gegantons. Els gegants ballen *La nit de llampecs*. Posteriorment, es fa l'ofrena del ram de la geganta Llibertat, que és la representant de les Colles de Cultura Popular de Gràcia. Al final de la missa entren els castellers i fan un pilar de quatre. En sortir de la Missa, al pla de Salmerón, es fan tres galejades d'honor per part de la colla dels Trabucaires de Gràcia. Els Bastoners de Gràcia ballen *El Virolet de Gràcia d'honor* i els Bastoners de Barcelona ballen *El*

Barcelonès. Tot seguit es torna a formar el Seguici de Festa Major amb les colles que hi actuen, i es fa el recorregut invers fins a la plaça de la Vila de Gràcia.

6.7. El Matí de Festa Major

Dates: Matí del 15 d'agost.

Organitzadors: Coordinadora de Colles de Cultura de Gràcia i Districte de Gràcia.

Descripció: Consisteix en l'entrada de les Colles de Cultura Popular de Gràcia a la plaça de la Vila de Gràcia i l'actuació que fan tot seguit, distribuïda en dues rondes, amb l'ordre i els balls següents:

Primera ronda:

1. Colla dels Geganters de Gràcia: *Toc de Gràcia*
2. Trabucaires de Gràcia
3. Colla de Bastoners de Gràcia: *El Virolet de Gràcia*
4. Esbart Comtal i Bastoners de Barcelona
5. Castellers de la Vila de Gràcia
6. Colla Vella de Diablers de Gràcia: primer Malsons i després la colla adulta
7. Drac de Gràcia
8. La Diabòlica de Gràcia
9. La Malèfica del Coll: primer el Gaudiamus i després els diablers

Segona ronda:

1. Colla dels Geganters de Gràcia: *Ball de festeig*
2. Colla de Bastoners de Gràcia
3. Esbart Comtal i Bastoners de Barcelona
4. Castellers de la Vila de Gràcia
5. Una cremada conjunta amb totes les colles de foc, primer les infantils i després les adultes: Colla Vella de Diablers de Gràcia, Drac de Gràcia, Diabòlica de Gràcia, Malèfica del Coll (Gaudiamus i diablers). L'inici es dona amb el toc de la campana del Drac.
6. Trabucaires de Gràcia

Es finalitza amb la interpretació de l'himne de les Colles de Cultura Popular de Gràcia: *El Timbrallers*.

6.8. Cercavila de cultura popular

Data: Tarda del 15 d'agost.

Organitzadors: Fundació Festa Major de Gràcia i Coordinadora de Colles de Cultura Popular de Gràcia; hi col·laboren la Federació de Colles de Sant Medir i Kabum.

Origen: El 21 d'agost de la Festa Major de 1999 es va fer la primera cercavila de gegants dividida en tres recorreguts per diferents carrers de la Vila. L'any 2000 es va establir com a data el 15 d'agost a la tarda, amb la participació de les diferents colles de cultura popular de Gràcia, i colles convidades d'arreu de Catalunya, Espanya i Europa.

Descripció: Desfilada de les diferents colles participants, fent un lluïment final a la plaça de la Vila. El recorregut en les Festes de Gràcia de 2010 ha estat el següent: inici al carrer Gran de Gràcia amb Santa Àgata, travessera de Gràcia, Torrent de l'Olla, Diluvi i plaça de la Vila.

6.9. Ofrena a Sant Roc

Data: 16 d'agost.

Organitzadors: Fundació Festa Major de Gràcia i Coordinadora de Colles de Cultura Popular de Gràcia.

Origen: Antigament, a Gràcia, el dia de Sant Roc s'havien fet diferents ofrenes al sant. L'any 1999 es va recuperar i el 2008 es va reestructurar incorporant-hi la cercavila des de la plaça de la Vila fins a la capella.

Recorregut: Comença a la plaça de la Vila de Gràcia, continua per carrer Francisco Giner, Bonavista, Perill i Venus, i finalitza al carrer Llibertat amb carrer de la Fraternitat.

Descripció: A la capella de Sant Roc, situada a la cruïlla dels carrers Fraternitat i Llibertat, tenen lloc un seguit d'actuacions en l'ordre següent: galejada dels Trabucaires de Gràcia, actuació, si s'escau, d'altres colles, ball dels gegants de Gràcia, i un pilar aixecat pels Castellers de la Vila de Gràcia, en el qual l'enxaneta fa l'ofrena floral al sant.

6.10. Els castells a les Festes de Gràcia

6.10.1. Pilar caminat

Dates: Dissabte anterior al diumenge de Festa Major, sempre que no coincideixi amb els dies 15 o 16 d'agost. En aquests cas es busca la data més adient.

Origen: La primera edició del pilar caminat va ser el 22 d'agost de 1998, que va arribar fins al número 4 de la plaça de la Vila. La primera edició en què es va descarregar va ser la del 15 d'agost de 1999. El pilar caminat vol ser un homenatge a la gent del Camp de Tarragona, responsable d'exportar el fet casteller més enllà de les comarques tradicionals. Aquest és el cas dels Xiquets de Gràcia, creat per persones del Camp de Tarragona que van venir a Gràcia al segle XIX a treballar i que hi van portar els castells.

Al Camp de Tarragona és molt habitual fer un pilar caminat, com ho demostra el fet que, a Tarragona, les quatre colles de la ciutat baixen un pilar des de la catedral fins a la plaça de l'Ajuntament.

Organitzadors: Castellers de la Vila de Gràcia.

Descripció: A la plaça del Sol, cantonada carrer Xiquets de Valls amb carrer Maspons, s'aixeca un pilar de quatre. Aleshores aquest pilar inicia el recorregut continuant pel carrer Xiquets de Valls, Mariana Pineda, entra a la plaça de la Vila de Gràcia i acaba davant de la Seu del Districte de Gràcia, després de fer la corba de la cantonada dels carrers Diluvi amb Francesc Giner. Mentre es fa el pilar caminat les gralles i tabals toquen el *Pilar caminat*. L'hora d'inici és a les 8 del vespre.

6.10.2. Diada de Vigílies

Data: El dissabte anterior al diumenge de Festa Major, sempre que no coincideixi amb els dies 15 o 16 d'agost. En aquests cas es busca la data més adient.

Origen: La primera edició de la Diada de Vigílies es va fer el 19 d'agost del 2000. El motiu de la Diada de Vigílies és fer una Festa Major tal com es duu a terme al Camp de Tarragona, on es fa una actuació la nit abans de la Diada de Festa Major.

Organitzadors: Castellers de la Vila de Gràcia.

Descripció: L'actuació té lloc a la plaça de la Vila, després de la baixada del pilar caminat. L'actuació consisteix en tres rondes de castells i una de pilars. A més dels Castellers de la Vila de Gràcia, hi participa una colla convidada. Durant els castells es toca el *Toc de castells*. L'actuació s'acaba quan els grallers i tabalers toquen el *Toc de vermut*.

6.10.3. Diada Castellera de la Festa Major

Data: El diumenge més proper al dia 15 d'agost. Excepcionalment es pot fer en dissabte.

Origen: La primera edició de la Diada de Festa Major es va fer el 16 d'agost de 1998, tot celebrant la Festa Major de la Vila de Gràcia. Dintre del calendari casteller, totes les colles castelleres de Catalunya celebren la Festa Major de la seva població, i també l'aniversari de la colla i la diada de la colla.

Organitzadors: Castellers de la Vila de Gràcia i Fundació Festa Major de Gràcia.

Descripció: A les 12 del migdia té lloc un Pilar al Carrer Xiquets de Valls per tal d'homenatjar els iniciadors dels Castells. Posteriorment es fa la Diada a la plaça de la Vila. Quan la colla arriba a la plaça, els grallers i tabalers toquen *Entrada a plaça*. L'actuació es desenvolupa de la següent manera: Tres rondes de castells i una de pilars, després els Castellers de la Vila de Gràcia realitza un Pilar al balcó del Districte. A part dels Castellers de la Vila de Gràcia hi participen dues colles convidades. Durant els castells es toca el *Toc de Castells*, excepte en el pilar al balcó que es toca *Pilar al Balcó*. L'actuació s'acaba quan els grallers i tabalers toquen el *Toc de vermut*.

6.11. Diada de les Colles de Cultura de Gràcia

Data: El tercer o quart dia de la Festa Major, sempre que no sigui un dissabte ni un diumenge.

Origen: La Festa Major del 2005.

Organitzadors: Coordinadora de les Colles de Cultura Popular de Gràcia.

Descripció: Espectacle que té lloc a la plaça de la Vila de Gràcia, que explica els orígens de Gràcia fins a l'annexió amb Barcelona, en el qual s'intercalen textos històrics i narratius, amb les actuacions i llüiments de les colles. Finalitza amb la interpretació conjunta de *Timbgrallers*, l'himne de les Colles de Cultura Popular de Gràcia.

6.12. Lliurament de premis. Concurs de carrers guarnits, balcons i portalades

Data: El lliurament de premis té lloc a les sis de la tarda del 17 d'agost.

Organitzadors: Fundació Festa Major de Gràcia.

Origen: En el seu origen, els premis als carrers guarnits es donaven en algun dels envellats de la Festa Major. Un cop recuperada la democràcia, el nombre de carrers va augmentar, així com el del públic assistent. El format de l'acte ha anat variant, tenint com a escenaris l'envelat de la plaça de la Revolució, el de la plaça del Sol, el de l'Escola Jujol, el de la Seu del Districte i el de la plaça de la Vila de Gràcia, on es fa actualment.

Descripció: Aquest és un dels moments més importants de la festa, quan es reconeix la vàlua artística de cada carrer o plaça guarnida, mitjançant els premis que atorga un jurat de persones vinculades amb el món creatiu i sota els paràmetres d'un reglament que especifica tots els elements que s'han de valorar.

Els premis dels carrers guarnits són els següents: del primer al tercer, premi d'honor; del quart al desè, només premi, i de l'onze cap endavant, accèssit. També s'atorguen sis mencions especials a la reutilització de materials, la il·luminació, la innovació, el detall artístic, el sostre i la portalada. En aquest acte, la Federació de Colles de Sant Medir concedeix el premi Dolça Festa al guarnit del carrer, o espai de festa, que té més harmonia de llum i de colors.

També es lliuren els premis a les tres millors portades de programa de festa major dels carrers i places participants, així com els premis als deu millors guarniments de balcons i portalades.

La taula presidencial que lliura els diferents premis la integren el president de la Fundació Festa Major de Gràcia, l'alcalde de Barcelona o la persona en qui delegui, el president de la Generalitat de

Catalunya o la persona en qui delegui, el regidor i el president del Districte de Gràcia, i un conseller de cada partit polític que tingui representació en el Consell del Districte.

6.13. El correfoc infantil

Data: L'última tarda de la Festa Major.

Origen: L'any 2007 arran de la creació de la secció infantil de la Colla Vella de Diables de Gràcia.

Organitzadors: Coordinadora de Colles de Cultura Popular i Districte de Gràcia.

Descripció: El primer acte és el correfoc infantil. El recorregut té l'inici a la plaça del Nord i el final a la plaça de la Vila, tot passant per diversos carrers de la Vila de Gràcia.

L'ordre de les colles és el següent:

1. Malsons de la Vella
2. Altres colles infantils gracenques (si s'escau)
3. Colles convidades

Un cop finalitzat el correfoc, els Malsons de la Vella i les altres colles infantils convidades, si n'hi ha, reciten els versots, que consisteixen en uns textos recitats pels mateixos diables i en els quals pretenen recordar de manera satírica diferents esdeveniments i situacions d'actualitat.

6.14. El correfoc i fi de festa

Data: L'última nit de la Festa Major.

Origen: Al principi, el correfoc va començar com una cercavila nocturna de tots els balls tradicionals.

Organitzadors: Coordinadora de Colles de Cultura Popular, colles de foc i Districte de Gràcia.

Descripció: S'inicia a la plaça de la Vila. La tabalada de les colles de foc recorre diferents carrers i places de la Vila, fins al punt d'inici del correfoc. Posteriorment, comença el correfoc per diferents carrers, fins a arribar a la plaça de la Vila. Quan

hi arriba, cada colla fa un lluïment, i després se'n fa un de conjunt al so de la campana del Drac de Gràcia.

L'ordre del correfoc és el següent:

1. Colla de diables la Vella de Gràcia
2. Drac de Gràcia
3. Colla de diables la Diabòlica de Gràcia
4. Gaudiamus, el Drac del Coll
5. Colla de diables la Malèfica del Coll
5. Colles convidades

Aquest ordre es pot variar si hi ha algun aniversari de rellevància d'alguna de les colles i hi estan d'acord la majoria de les altres colles.

En finalitzar, tenen lloc els versots a càrrec de les colles de diables de Gràcia. Els versots es componen de set intervencions, que simbolitzen els set pecats capitals, cadascuna de les quals rep la resposta de Lucifer, que encarna el cap de colla. Els versots consisteixen en poemes satírics sobre diversos àmbits de dins i fora de la Vila.

7. Altres festes d'entitats, colles o agrupacions

7.1. Obertura del Tradicionàrius Festival Folk Internacional

Data: Segon divendres del mes de gener.

Origen: La primera edició del Festival es va fer l'any 1988, amb l'obertura que es descriu una mica més avall.

Organitzadors: Centre Artesà Tradicionàrius (CAT).

Descripció: A la nit, just quan han repetit les deu al rellotge de la plaça, els *Ministrers de la Vila Nova*, situats davant de l'edifici municipal, interpreten una peça de salutació a les autoritats, veïns i seguidors presents, que varia cada any. Després inicien una cercavila en direcció a l'Artesà amb una *Marxa d'autoritats* d'autor anònim provenint de Calella (el Maresme), intercalant-hi altres melodies del seu repertori mentre dura el recorregut. Quan s'arriba a la plaça d'Anna Frank, els Ministrers se situen ordenadament prop de l'entrada, on l'autoritat que presideix l'acte talla la cinta que barra el pas, per inaugurar oficialment una nova edició del Tradicionàrius.

7.2. Cloenda del Tradicionàrius Festival Folk Internacional

Data: El divendres abans del Diumenge de Rams.

Origen: Des de l'any 1995.

Organitzadors: Centre Artesà Tradicionàrius (CAT). Hi col·labora la Coordinadora de Colles de Cultura Popular de Gràcia.

Descripció: Cercavila de les Colles de Cultura Popular de Gràcia des de la plaça de la Vila fins la plaça Anna Frank amb un lluïment de cada colla a l'arribada. L'acte es clou amb els parlaments de les autoritats presents. Després, tots els músics de les colles de cultura de popular de Gràcia interpreten *Timbrallers*.

L'ordre de la cercavila és el següent:

1. Capgrossos, gegantons i gegants de Gràcia
2. Trabucaires de Gràcia
3. Colla de Bastoners de Gràcia
4. Castellers de la Vila de Gràcia
5. Esbart Comtal i Bastoners de Barcelona
6. Colla de diables la Vella de Gràcia
7. Drac de Gràcia
8. Colla de diables la Diabòlica de Gràcia
9. Gaudiamus, el Drac del Coll
10. Colla de diables la Malèfica del Coll

7.3. Trobada Biennal de Gegants a Gràcia

Data: El primer dissabte de maig, cada dos anys.

Origen: Es fa des de l'any 1996, seguint la tradició gegantera de convidar gegants de diverses poblacions de Catalunya i de fora del territori català a la vila de cada colla amfitriona, mitjançant el sistema de tornar el convit.

Organitzadors: Geganters de Gràcia. Hi col·labora l'Associació de Comerciants del Carrer Gran i voluntaris de diverses colles de Gràcia.

Descripció: Durant un cap de setmana tenen lloc diverses activitats. L'acte central és la cercavila de gegants, gegantons i capgrossos de totes les colles geganteres convidades.

La cercavila surt a les 18 hores del carrer Gran de Gràcia cantonada amb carrer Betlem i va fins al carrer Goya, la plaça de la Vila, Goya altra vegada i el pla de Salmerón.

El Concurs de Balls de Gegants es fa a continuació de la presentació de les colles participants, i la plaça de la Vila de Gràcia és l'escenari on té lloc el lliurament final i el lliurament de premis als guanyadors i de records als presents.

Durant la cercavila, un jurat valora i premia els millors balls de les colles geganteres participants. Durant el cap de setmana també tenen lloc activitats infantils i sopars de germanor.

Durant tota la setmana anterior es fan petits actes al carrer Gran de Gràcia que anuncien l'arribada de la trobada gegantera.

7.4. Diada Castellera d'Aniversari

Data: El primer o segon diumenge de maig.

Origen: Commemora la presentació oficial dels Castellers de la Vila de Gràcia, que va tenir lloc el 4 de maig de 1997.

En l'acte de presentació, els Castellers de Gràcia van ser apadrinats pels Castellers de Sants, els Castellers de Sant Andreu de la Barca i els Castellers de Terrassa.

Dintre del calendari casteller de totes les colles castelleres de Catalunya els Castellers de Gràcia celebren l'aniversari de la seva presentació oficial, i també la Festa Major de la seva població i la diada de la colla.

Organitzadors: Castellers de la Vila de Gràcia.

Descripció: A les vuit del matí tenen lloc les Matinades pels carrers de la Vila, amb una cercavila encapçalada pels grallers i tabalers de la colla. Les Matinades es fan per tal de despertar els membres de la colla i avisar els veïns que és dia d'actuació casteller. El recorregut acostuma a començar a la plaça de la Vila i finalitza al local social de la colla. Durant les Matinades es toca la cançó de *Matinades*.

A les 12 hores es fa un pilar al carrer Xiquets de Valls per tal d'homenatjar els iniciadors dels castells. Posteriorment es fa la Diada a la Plaça de la Vila. Quan la colla arriba a la plaça, els grallers i tabalers toquen *Entrada a plaça*.

L'actuació es fa de la manera habitual: tres rondes de castells i una de pilars; després els Castellers

de la Vila de Gràcia fan un pilar al balcó. A més d'ells, hi participen dues colles convidades.

Durant els castells es toca el *Toc de castells*, excepte en el pilar al balcó, en què es toca *Pilar al balcó*. L'actuació s'acaba quan els grallers i tabalers toquen el *Toc de vermut*.

7.5. Aplec de la Sardana de Gràcia

Data: El segon diumenge de maig.

Origen: El primer Aplec de la Sardana de Gràcia va tenir lloc el 1956 al Park Güell, i és un dels més antics de Catalunya. Des de l'inici va ser organitzat per la llavors anomenada Federació de Calles de Festa Major de Gràcia (avui Fundació Festa Major de Gràcia), i durant els primers anys també va ser l'Aplec de la Sardana de Barcelona. Posteriorment, va tornar a ser l'Aplec de la Sardana de Gràcia i, amb motiu de les obres al Park Güell, a finals dels anys vuitanta del segle XX va canviar d'ubicació i es va traslladar a l'avinguda Pi i Margall. Novament va tornar al Park Güell fins a l'any 2007 i, finalment, es va establir al Centre de la Vila.

Organitzadors: Fundació Festa Major de Gràcia.

Descripció: A l'Aplec hi participen tres cobles, que durant tot el matí i tota la tarda interpreten sardanes. Al matí se celebra el concurs de colles improvisades, i durant la sessió de la tarda un jurat dóna a conèixer els guanyadors.

7.6. Diada de la colla Castellers de la Vila de Gràcia

Dates: El tercer diumenge de novembre.

Origen: Commemora el primer assaig de la Colla, que es va fer el 23 de novembre de 1996 a la plaça del Sol. En aquest assaig hi van participar una trentena de persones.

Organitzadors: Castellers de la Vila de Gràcia.

Descripció: És igual que la Diada Castellera d'Aniversari.

Calendari tradicional festiu de Gràcia

FESTA	GENER	FEBRER	MARÇ	ABRIL	MAIG	JUNY	JULIOL	AGOST	SETEMBRE	OCTUBRE	NOVEMBRE	DESEMBRE
Cavalcada de les Carteres Reials												
Foguerons												
Carnaval												
Sant Medir												
La Revolta de les Quintes												
Diades castelleres												
Diada Bastonera												
Diada Trabucaire												
Trobada Biennal de Gegants de Gràcia												
Festa Major de Gràcia												
Diada de les Colles de Cultura de Gràcia												
Obertura i cloenda del Tradicionàrius												
Aplec de la Sardana a Gràcia												

 El carnaval, en funció del calendari lunar, té lloc entre les setmanes marcades.

Imatgeria festiva

*«La cultura, i també, doncs, la cultura popular, és un procés obert de comunicació,
i només es viu en tant que serveix per a comunicar coses, no pas per a emmagatzemar-les.»*
Salvador Cardús

1. Els gegants Pau i Llibertat

Origen: L'any 1981, l'Àrea de Cultura de Gràcia va convocar el Concurs de disseny per a la construcció del Drac i els Gegants de la Vila de Gràcia. Es van construir el 1982, en un moment històric de recuperació dels nostres trets culturals un cop establerta la democràcia.

Autora: Àngels Jutglar, escultora, dibuixant i ceramista, guanyadora del concurs de disseny.

Estrena: Es van inaugurar el 15 d'agost de 1982 a la plaça de la Vila de Gràcia, davant de les autoritats, els membres de les Colles de Cultura Popular de Gràcia i el públic present. Els gegants van ser «batejats» el 24 de març de 1985 amb els noms de Pau i Llibertat, per elecció dels nens i de les nenes de les escoles, entitats i esplais de Gràcia. En són padrins els gegants moros de Sitges, i els gegants de Barcelona, Jaume i Violant.

Descripció: Àngels Jutglar explicava a la premsa local que per al disseny dels gegants va partir d'un moment històric especialment important per a la Vila: la primera meitat del segle XIX. Un cop situada l'època, explicava que «els vestits que porten representen un ball molt popular, que es feia a Grà-

cia per Sant Isidre, on s'havia de ballar amb gambeto i barret de copa i regalar un ventall a la noia escollida per a la dansa. D'aquesta manera, i tenint en compte que els gegants són elements festius, semblava oportú vestir-los engalanats, incitant així a la festa i alhora donant-los un aspecte solemne.»

Dades tècniques del gegant Pau:
Representa un senyor benestant de finals del segle XIX.
Mida: 3 m i 75 cm
Pes: 70 Kg

Vestuari: Capa de vellut negre, vestit gris, armilla negra amb camisa de color crema i corbata vermella. El vestuari original era una capa de vellut negra i un vestit verd oliva, amb armilla de brocat, camisa blanca i llaç negre al coll.

Dades tècniques de la geganta Llibertat:
Representa una dona de casa bona de Gràcia de finals del segle XIX.
Mida: 3 m i 55 cm
Pes: 55 kg

Vestuari: Va guarnida amb un pom de flors, que són naturals el dia de la Festa Major, i un vano decorat amb els tres lliris blancs sobre fons blau cel propis de l'escut de Gràcia. L'original era un

vestit molt elaborat de roba de color crema amb un estampat de flors petites de tons rogencs, que simulava les clavellines. Ara porta un vestit blau ratllat.

2. El Drac de Gràcia

Origen: De la mateixa manera que els gegants, l'Àrea de Cultura de Gràcia l'any 1981 va convocar el Concurs de disseny per a la construcció del Drac i els Gegants de la Vila de Gràcia. Es va construir el 1981.

Autors: El disseny guanyador del concurs va ser de Néstor Pellicer, artista gracienc i eivissenc. Els artesans que van construir el Drac van ser Josep Cardona i Agustí Sevillano, a l'obrador d'imatgeria festiva El Ingenio a Gràcia.

Estrena: El Drac va fer la primera aparició pública el dia de Sant Jordi de 1982 amb motiu d'una exposició de treballs escolars a l'Artesà. El dia 15 d'agost del mateix 1982 va fer la primera sortida al carrer en la Festa Major de Gràcia.

Dades tècniques: El Drac està construït a partir d'una carcassa de fusta, sobre la qual s'ha modelat el cos de cartó pedra.

Pes: 120 kg Llargària: 3 m
Amplada: 1,20 m Alçada: 2,5 m

Per l'elevat pes que té, cal que el portin dues persones. Se li desmunten les ales i la cua. Actualment, és un dels pocs dracs d'aquest tipus de construcció que està en actiu. Té quatre punts de foc a la boca, i l'artista i folklorista Jordi Pablo l'ha volgut catalogar com a *drac reptant*.

Com a particularitat del Drac de Gràcia, cal remarcar la campana. Aquest element es troba a la punta de la cua. Un membre de la colla és l'encarregat de tocar-la en cada encesa. Aquesta campana és un simbolisme de la Revolta de les Quintes de 1850 a la Vila de Gràcia.

Des de l'any 1981, s'ha restaurat un parell de vegades, la primera amb motiu de les Olimpíades de Barcelona 92, moment en què va ser pintat de nou i se li va restaurar una part del cap. La

segona vegada fou l'any 1999, per reparar desperfectes del cartó pedra i reforçar l'estructura de fusta.

El Drac ha patit algunes modificacions del disseny original, com ara les ales de fusta i cartró d'emmotllar en tons blaus, que van passar a ser de ferro i roba pintada. Domingo Umbert va fer una còpia del drac amb materials més lleugers.

3. El Drac Jove de Gràcia

Origen: L'any 2004. És una rèplica del Drac de Gràcia.

Autora: La constructora ha estat Dolors Sans de Vilafranca del Penedès.

Dades tècniques: El Drac està construït a partir d'una estructura de ferro i alumini, sobre la qual s'ha modelat el cos amb fibra de vidre i resines.

Pes: 85 kg Llargària: 3,45 m
Amplada: 1,20 m Alçada: 2,5 m

Fan falta diverses persones per moure i fer ballar el drac. Hi ha dos portadors a l'interior de la figura, que mouen i fan ballar el drac; entre dos i quatre guies, un per cada pota de la figura, amb la funció de controlar i guiar els moviments del Drac; entre un i dos encenedors, que encenen la pirotècnia, marquen per on ha de circular la figura i assenyalen on s'ha d'aturar, i un campaner, que té la funció de tocar la campana per indicar a tota la colla que estan encenent la pirotècnia. El campaner és especialment important perquè els portadors sàpiguin quan han de començar a moure's. Subministradors, cap de colla, portador del carro, persones de suport i tabalers són els altres membres de la colla. El funcionament de la colla en una actuació es basa en la rotació de tasques entre tots els membres. Les ales i la cua també se li poden desmuntar, té quatre punts de foc a la boca i és catalogat també com a *drac reptant* per Jordi Pablo. Altrament, permet un tipus de moviments més àgils i vistosos.

4. Gaudiamus, el Drac del Coll

Origen: El Gaudiamus, el Drac del Coll, es va construir, a proposta de la colla la Malèfica del Coll, com a reproducció del drac font d'Antoni Gaudí situat al Park Güell de Barcelona, com a figura reconeguda internacionalment i identitària del barri del Coll. En el finançament de la seva construcció van intervenir veïns i empreses del barri mitjançant donatius i el Districte de Gràcia.

L'estrena va tenir lloc el 5 de juny de 1999 al Park Güell amb una *performance* sobre el seu naixement, i seguidament es va presentar al barri del Coll amb un acte al Parc de la Creueta del Coll i un correfoc posterior pels carrers del barri.

Els padrins del Gaudiamus van ser el Drac de Gràcia i el *Drac Capallà d'Horta*.

Autora: El Drac del Coll va ser construït l'any 1999 per Dolors Sans de Vilafranca del Penedès.
Materials: fibra de vidre i estructura interior d'alumini.

Dades tècniques:

Alçada 2,20 m (amb els portadors a dins)
Pes: 80 kg
Amplada: 2,20 m Llargària: 4,40 m

Fan falta diverses persones per moure i fer ballar el drac: dos *portadors* a l'interior de l'estructura; el *pastor de la bèstia* o persona equipada amb la casaca dels diables de la Malèfica, que s'encarrega de portar el botafoc i guiar el Gaudiamus donant instruccions als *portadors*; dos *civaders de la bèstia* o persones que s'encarreguen del subministrament de la pirotècnia i de guiar també el Drac, i el *carro* de la bèstia, o persona portadora del carro amb la pirotècnia. Si l'actuació és de cercavila sense foc, les persones que intervenen es poden reduir a tres: els *dos portadors* i el *pastor de la bèstia*.

La figura de *senyor de la bèstia* o cap de la secció del Drac es tria per votació entre els membres de la colla durant l'aquelarre anual, i a més de coordinar la secció també és el seu representant a la Junta de la Malèfica del Coll.

Per fer-ne l'exposició, el Gaudiamus té un faldó de lluïment, amb motius aquàtics i amb el logotip de la Malèfica de color platejat brodat al davant, mentre que quan surt n'utilitza un de diferent, més senzill, lleuger i que permet més visió exterior als portadors. El Ball de lluïment està en procés de desenvolupament.

5. Els gegantons: la Gresca i el torradet

Origen: Els gegantons van ser encarregats per la llavors anomenada Federació de la Festa Major de Gràcia (avui Fundació Festa Major de Gràcia) per poder desfilat pels carrers guarnits.

Els noms de Torradet i Gresca van ser escollits per votació popular, entre els nens i les nenes de les escoles de Gràcia. Ella, la Gresca, és una lluna i representa les nits de Festa Major. Ell, el Torradet, és un sol i simbolitza les activitats diürnes de la festa. Els gegantons es van presentar en públic i es van batejar el 16 d'agost de 1999, i durant l'acte de l'ofrena a Sant Roc i la Festa Major de 1999 van passejar per tots els carrers guarnits.

Autores: El disseny fou a càrrec de Mercè Galí i la construcció de l'Àngels Jutglar.

Dades tècniques:

Torradet: 250 cm i 25 kg
Gresca: 220 cm i 23 kg

L'alçada es va estudiar per tal que els dos gegantons poguessin passar pels carrers guarnits.

El Torradet i la Gresca són portats per la colla de Geganters de Gràcia.

6. El Pepitu Campanar

Origen: L'origen d'aquest gegantó, que és una representació del Campanar de la Vila, se situa el 1984 com a reclam de la revista Carrer Gran de Gràcia. Va ser presentat durant la Festa Major d'aquell any. Després de la desaparició de la revista, el 1989, el capgròs es va cedir el 1998 a la Colla de Geganters de Gràcia, que el va presentar a la II Trobada de Gegants de Gràcia d'aquell mateix any, en forma de nan. Després d'unes adaptacions, l'11 de desembre de 2004 en va tenir lloc la reestrena, transformat en el gegantó Pepitu Campanar

Taller de construcció: Can Forés a partir d'un dibuix de Miquel Giménez.

7. Els capgrossos

Els capgrossos de Gràcia són unes peces d'imatgeria festiva que tenen diferents procedències:

L' Agustinet, la Fada, la Bruixa i el Dimoni, cedits pel carrer Sant Agustí l'any 1992 i creats a l'obrador gracienc d'El Ingenio.

El Músic (antic Comes i Solà), cedit per l'Escola Reina Violant l'any 1993 i construït pels mateixos alumnes d'educació infantil. Un cop reformat per Raquel Aparici, es va estrenar l'any 2003.

En Lluïset, cedit pels Lluïsos de Gràcia l'any 1993. Fet per l'obrador El Ingenio per a una obra de teatre uns quants anys abans de cedir-lo als geganters.

A més, també hi ha dos capgrossos anomenats el Vellet i la Vellea, força antics, cedits per un particular l'any 2002. Són padrins seus la resta de capgrossos. Executen unes coreografies pròpies dels balls *Marieta cistellera*, *Gironella* i *Foc*, a més de participar en el ball de Festa Major *Toc de Gràcia*.

Ge Gan Ty Nus són quatre capgrossos en procés de recuperació fets de cartó pedra. Antigament

eren d'escuma i reproduïen dos follets (Ge i Gan), una nimfa (Ty) i un drac (Nus). Tenen origen en la mateixa colla, a partir del 1998.

La darrera adquisició són el Dimoni Petit i el Drac Nus, fets també per l'obrador El Ingenio i adquirits el novembre de 2006. Van sortir per primer cop el 3 de desembre de 2006.

Els capgrossos són transportats per una colla de nens i nenes de 4 a 12 anys, que formen part dels Geganters de Gràcia i que normalment actuen conjuntament.

8. Altra figures festives

Són figures festives que surten en actes puntuals.

8.1. La cuca Garlanda

Origen: Encarregada per la llavors anomenada Federació de la Festa Major de Gràcia (avui Fundació Festa Major de Gràcia), com a homenatge a un dels components festius de la festa: les garlandes. S'estrenà durant la festa de Sant Roc, el dia 16

d'agost de l'any 2000. Els seus padrins són el Torradet i la Gresca.

Autora: Àngels Jutglar.

Dades tècniques:

Pes: 17 kg Llargada: 7 m

Segons el que relata Josep Fornés, el guarniment festiu del carrer, l'element més tangible del patrimoni etnològic de la Festa Major de Gràcia, s'havia convertit en element d'imatgeria festiva.

8.2. El gegantó Torres

Origen: Encarregat també per la llavors anomenada Federació de la Festa Major de Gràcia (avui Fundació Festa Major de Gràcia), com a homenatge al que va ser president de l'entitat durant gairebé vint anys, Albert Torres. S'estrenà durant la festa de Sant Roc, el dia 16 d'agost de l'any 2007.

Autora: Àngels Jutglar.

Dades tècniques:

Pes: 35 kg

Amplada: 1, 06 m Alçada: 2,57 m

El gegantó Torres és l'encarregat, cada any, de la presentació de la samarreta de la Festa, juntament amb els carrers, places i espais de Festa Major, que té lloc l'últim divendres de juliol.

El gegantó Torres fa un ball i després el president de la Fundació Festa Major de Gràcia, el regidor i el president del Districte substitueixen la samarreta de l'any anterior per la nova que es presenta i el gegantó torna a ballar.

Altres moments en què té presència durant la Festa Major són l'homenatge a Sant Roc i la cercavila de Festa Major.

FONS BUCH, Capgrossos

IMATGERIA FESTIVA DE GRÀCIA i colles i entitats de cultura popular de Gràcia vinculades				
GRUPS I COLLES	IMATGES FESTIVES			
GEGANTERS DE GRÀCIA (1982)	GEGANTS	GEGANTONS	CAPGROSSOS	ALTRES
	Pau - 1982	Torradet - 1999	Agustinet - 1992	
	Llibertat - 1982	Gresca - 1999	Fada - 1992	
		Pepitu Campanar - 1984/2004	Bruixa - 1992	
			Dimoni - 1992	
			Músic* - 2003	
			Lluïset - 1993	
			Vellet - 2002	
			Velleta - 2002	
			Dimoni Petitet - 2006	
A CÀRREC DE LA FUNDACIÓ FESTA MAJOR			Drac Nus - 2006	
			Ge Gan Ty Nus - 1998	
				Cuca Garlanda - 2000
ASSOCIACIÓ CULTURAL COLLA DEL DRAC DE GRÀCIA (1982)		Gegantó Torres - 2007		
	DRAC DE GRÀCIA - 1981			
LA MALÈFICA DEL COLL (1985)	DRAC JOVE DE GRÀCIA - 2004			
	GAUDIAMUS - 1999			

*Antic Comes i Solà.

Grups i colles de cultura popular

«La cultura és la forma cabdal de les relacions socials. Cada persona està integrada en registres diferents. La cultura no és un mosaic, sinó un calidoscopi que conté tot el que hi ha a la vida.»

Manuel Delgado

1. Esbart Comtal i Bastoners de Barcelona

La festa la fan les persones i els col·lectius. Sense aquests, la festa no tindria sentit com un element tradicional viu i integrador, cohesiador i generador de dinàmiques socials riques.

A Gràcia hi ha nou colles de cultura popular que formen la Coordinadora de Colles de Cultura Popular de Gràcia. Aquesta coordinadora aglutina les diferents colles i entre totes sumen més de cinc-cents socis actius, que fan possible que la cultura popular a Gràcia sigui un element viu i dinàmic.

La majoria de les colles tenen l'origen, de la manera que les coneixem en l'actualitat, a principis dels anys vuitanta del segle XX, lligades a vocalies joves de les associacions de veïns de Gràcia.

Respecte a les colles de foc, l'origen dels diables data del 1979, data en la qual certes

persones procedents en la seva majoria dels Castellers de Barcelona i de la Colla Vella de Diables de Sitges van fer aparicions espontànies i no organitzades en esdeveniments populars com la Revetlla de Sant Joan o les Festes de Gràcia.

A continuació, es fa una descripció de cadascuna de les colles que formen la Coordinadora de Colles de Cultura Popular a Gràcia, amb una ressenya de la seva història, dels membres que la componen, de les seves activitats i dels moments festius en els quals intervenen.

Les Colles de Cultura Popular de Gràcia van ser condecorades amb la Medalla d'Honor de Barcelona l'any 2002.

L'Esbart Comtal es va fundar el 1964, i el 1969 es van fundar els Bastoners de l'Esbart Comtal, que el 1991 es van canviar el nom per Bastoners de Barcelona.

L'Esbart Comtal es va fundar el 12 de novembre de 1964 i va fer la ballada de presentació l'abril de 1965. En aquella ballada hi van assistir representacions de diferents esbarts, Òmnium Cultural i l'Obra del Ballet Popular presidida pel mestre Lluís Moreno i Pallí. L'Esbart Comtal va ser apadrinat pel desaparegut Esbart Gresol i l'acompanyament musical fou de la Cobla Popular.

Organitzadors de la XV Trobada Nacional de Bastoners de Catalunya el 3 de juny de 1990, els Bastoners de Barcelona participen en totes les Trobades Nacionals de Bastoners de Catalunya.

L'any 2008 van estrenar l'espectacle *Serrallonga* dedicat al famós bandoler, després d'una recerca de tres anys, tot recuperant la música i els balls que es ballaven a la Vila de Gràcia d'aquella època.

El 2009 van celebrar el 40è aniversari, convidant a la Diada Bastonera 13 colles bastoneres i 5 d'infantils.

2. La Colla Vella de Diables de Gràcia

Va ser fundada per Jordi Cubillos l'any 1981 amb el nom de Diables de Gràcia. El 1982, després de l'escissió d'una part dels membres, va canviar el nom pel de Colla Vella de Diables de Gràcia; actualment també se l'anomena la Vella de Gràcia. L'any 2007, s'hi va incorporar la secció de diables infantils, anomenada Malsons de la Vella.

Ara per ara, se la considera la tercera colla de diables més antiga de Barcelona, després de Diables del Clot i Diables de Sants.

La Colla Vella de Diables de Gràcia és una secció dels Lluïsos de Gràcia entitat històrica de la Vila. Les actuacions de la Colla es concentren, bàsicament, a la Vila de Gràcia i en altres festes d'arreu de Catalunya i de Balears.

Els correfocs són la màxima expressió de la Colla, la seva raó de ser i el mitjà per portar la tradició infernal dels diables a tots el indrets més recòndits del país.

La Colla fa entre trenta i quaranta sortides a l'any, dividides generalment en correfocs, ta-

L'entitat té dues seccions:

- Esbart Comtal: Secció que té com a objectiu ensenyar i difondre les danses populars catalanes dels Països Catalans.

- Bastoners de Barcelona: Secció que té com a objectiu ensenyar i difondre el ball de bastons tant d'arreu com de creació pròpia.

El vestuari dels membres de la secció dels Bastoners de Barcelona és el tradicional: camisa blanca amb

escut a la màniga, pantalons blancs, faixa blava o vermella, mocador blau o vermell en bandolera, camells amb picarols i espadenyes de pagès.

Entre el seu patrimoni hi ha 382 músiques, 1.500 registres de balls de dansa catalana i de balls de bastons i l'Arxiu Joan Antoni Ucher, amb més de 2.600 músiques folklòriques catalanes.

Els bastoners de Barcelona han creat onze balls, dels quals destaquen dos de dedicats a la Vila de Gràcia: *El campanar de Gràcia* i *La marxa gracienc*.

balades i tallers de diables. Per tal que la sortida sigui preparada i organitzada de la millor manera possible, hi ha la figura del cap d'actuació, que en coordina el transcurs i transmet les informacions al president; també és l'encarregat de designar quins membres de la colla ocuparan els càrrecs de botafoc, civader i carro.

L'estructuració d'un correfoc és la següent:

Llucifer: És qui encapçala el correfoc i controla que ningú no el sobrepassi, ja que marca una distància de seguretat respecte a la colla que hi ha al davant. Alhora és l'encarregat de portar el ceptrot de la colla.

Diables: Cremen la pirotècnia en l'espai que tenen entre el Llucifer i el botafoc.

Botafoc: S'encarrega d'encendre la pirotècnia als diables. Ha de mantenir una equidistància entre ell

i el Llucifer per assegurar que els diables puguin cremar la pirotècnia amb seguretat.

Civader: Reparteix la pirotècnia als diables. No pot superar mai el botafoc.

Carro: Transporta la pirotècnia de la colla. Es manté en darrera posició per qüestions de seguretat.

Tabalers: Tanquen l'estructura del correfoc, situats darrere del carro. Són els qui animen les actuacions amb ritme. Donen la possibilitat de gaudir de la cercavila a la gent a qui agrada participar en el correfoc, però a qui fa massa respecte la pirotècnia i el soroll.

La Colla ha creat un repertori de tretze temes de tabals: *Copes, The Night, L'Honorable, The Day, Dialogué, Gauss, Puti, Master, Euler, Tribal, RATTAS, Tallapets i Toc de Musó.* també n'ha *arranjat un parell: Matador i Samba.*

3. L'Associació Cultural Colla del Drac de Gràcia

Es va fundar el 1982 a partir de membres de l'Agrupament Escolta Lluís Companys. Actualment la formen unes 25 persones encarregades de donar vida a les figures del Drac de Gràcia i el Drac jove de Gràcia.

El Drac és present tant a les cercaviles com als correfocs, ja que, com a figura, pot actuar tant amb foc com sense.

L'estructuració d'una actuació de la Colla és la següent:

- *Cap de colla*, que és el responsable de coordinar i dirigir l'actuació.
- Dos *portadors* a l'interior de la figura, que mouen i fan ballar el drac.
- Entre dos i quatre *guies*, un per cada pota, per controlar i guiar els moviments del Drac.
- Entre un i dos *encenedors*, que encenen la pirotècnia, marquen per on ha de circular el Drac i assenyalen on s'ha d'aturar.

· Un *campaner*, que ha de tocar la campana per indicar a tota la colla que estan encenent la pirotècnia; és especialment important perquè els portadors sàpiguin quan han de començar a moure's.

· Els *subministradors*, el *portador del carro*, les persones de suport i els *tabalers* són els altres membres de la Colla.

El funcionament de la Colla en una actuació es basa en l'intercanvi de tasques entre tots els membres, tant per descansar quan se surt de carregar la figura, com per mantenir l'atenció necessària durant la actuació. Només el cap de colla no intercanvia la seva funció, ja que té tota la informació de l'actuació (recorregut, altres colles, tipus de pirotècnia, punts d'assistència, etc).

Les seves actuacions són les del calendari festiu de la Vila de Gràcia i de la ciutat de Barcelona, però també va a qualsevol altre indret on siguin convidats a participar.

4. Colla de Bastoners de Gràcia

La Colla de Bastoners de Gràcia té l'origen a la tardor de l'any 1981, si bé les dades històriques fan referència a al segle XIX, quan el sector tèxtil de Gràcia creà una colla pròpia.

Jordi Badal, juntament amb altres graciencs i amb persones de Sitges que vivien a la Vila, van impulsar la recuperació del ball de bastons a Gràcia. Al principi, amb el suport del cap dansaire del ball de bastons de Moià, van crear dues noves coreografies, aprofitant les músiques de *La boja i*

El plegafems, típiques del Garraf. Arran d'aquesta col·laboració, la Colla també balla *el Ball de Moià*. Tot observant els diferents estils de balls de bastons, se'n va crear un de propi. Aprofitant la tonada d' *El Violet*, tonada típica de Gràcia, es va fer una coreografia pròpia que culminà en el ball d' *El Violet de Gràcia*.

La Colla va actuar per primera vegada l'any 1982 a les Festes de Teià, i es va estrenar a les Festes de Gràcia del mateix any, a la plaça de la Vila.

Es tracta de la primera colla graciencia que balla a peu de carrer. Algunes de les seves actuacions han estat la Inauguració dels Mundials de Futbol del 1982, les Trobades Nacionals de Bastoners a Catalunya i a França, i les Festes Majors de Gràcia i d'altres poblacions.

La Colla ha estat, al llarg de la seva història, fortament vinculada al Centre Artesà Tradicionari-us, seu social i espai d'assaig. La Colla requereix un mínim de vuit persones per ballar, i té la col·laboració d'un graller, que interpreta les músiques dels balls de bastons.

El vestuari de la Colla de Bastoners de Gràcia es compon d'una camisa amb l'escut de la Colla i pantalons blancs; espadenyes de color vermell i negre; mocador vermell amb puntets blancs lligat al cap; mocador de fer farcells embolicat damunt del pit i passat per sota l'aixel·la esquerra, com a símbol de força, i faixa negra o vermella, a con-

junt amb les espadenyes, simulant els cenyidors dels soldats; el completen un faldellí vermell amb doble rivet negre i obert parcialment pel costat esquerre, i els camalls vermells o negres, a conjunt, amb dotze picarols lligats per sobre dels baixos dels pantalons.

Finalment, tenim els bastons de fusta circular d'alzina seca i el banderí amb l'escut de la Colla, que porta un ballador i que aixeca per indicar el final del ball.

Alguns dels balls de la Colla han estat cedits per altres colles, recuperats d'antics balls o creats a partir de músiques populars d'arreu del país.

5. La Diabòlica de Gràcia

L'any 1982, la Colla de Diables de Gràcia es divideix en dos grups: un de tendència tradicional, la Colla Vella de Diables de Gràcia, en el qual preval el sentit litúrgic d'aquest costum, i un altre de tendència innovadora, la Colla Jove de Diables de Gràcia, que aposta per la incorporació de la dona a la colla, la participació en els correfocs i el plantejament d'un enfocament més espectacular en els jocs de foc i pólvora. Aquest grup rep el nom definitiu de Diabòlica de Gràcia l'any 1984, i pretén conjugar l'esperit crític dels diables tradicionals amb una nova configuració estètica del costum.

Amb el pas dels anys, la Diabòlica de Gràcia s'ha consolidat en el si de la Vila, i participa en la majoria dels actes culturals de caire festiu del barri i

pren part també en la seva organització.

L'any 2006 va incorporar la secció de tabals a la colla.

La colla és formada per:

Diables, on trobem, a més de la colla de diables, les dues figures, Llucifer i Diablessa, cada una amb el ceptrot corresponent. El ceptrot de Llucifer té un total de 42 punts de foc, i el de la Diablessa, 19.

Tabalers, que es divideixen en les diferents seccions d'instruments: caixes, timbales, mitjos, greus i bombo.

La colla disposa dels temes de composició pròpia següents: *Jo vaig de blau*, *Oye cómo va* i *Pollastre a l'asum*.

6. Geganters de Gràcia

Colla creada oficialment l'any 1982, dona vida a quinze figures de la imatgeria festiva gracienc.

S'estructura en quatre àrees, que treballen conjuntament per a l'enriquiment de la cultura popular: gegants, gegantons, capgrossos i músics.

El vestuari és una camisa blanca amb l'escut de l'entitat estampat davant i darrere, pantalons blancs, faixa blava i gel·laba ratllada (blanca i blava) com a complement d'hivern.

Els Geganters de Gràcia treballen constantment en les coreografies i en la posada en escena, per tal d'assolir una millora qualitativa del fet geganter. Han realitzat actuacions arreu dels Països Catalans i de França, en espectacles de caire tradicional com la Trobada de Gegants a Santa Maria del Mar, en representació de la Ciutat de Barcelona a Toulouse i Saumur, en representació de la Vila de Gràcia a Marsella i sa Pobla (Mallorca), o en espectacles de dansa contemporània com Dansant l'imaginari al Fòrum de les Cultures Barcelona 2004.

Els Geganters de Gràcia fan dos balls propis: El gambeto o ball de gala i Toc de Gràcia (només ballat per la Festa Major de Gràcia a partir del 2002).

La colla fa unes quaranta sortides a l'any arreu de Catalunya i participa a les principals trobades geganteres.

Les Trobades Biennals de Gegants a Gràcia es realitzen des de l'any 1996 i es caracteritzen per un concurs de balls de gegants, en el qual participen un bon nombre de geganters i gegants arribats de Catalunya i de Balears.

Un dels objectius dels Geganters de Gràcia és la tasca social i de promoció de la cultura popular i tradicional en àmbits com el projecte "Conta contes de cultura popular per a infants", en el qual, mitjançant l'adaptació i la representació de petits contes, es fa una tasca pedagògica i de divulgació de la imatgeria festiva; els projectes educatius i de participació en projectes de diversitat cultural per tal d'obrir nous camins i donar continuïtat a les tradicions, i les activitats socials fora de la Vila de Gràcia, com la tasca de divulgació sobre el món geganter duta a terme al Casal de Joves del Raval.

Els Geganters de Gràcia actuen a les principals festes del calendari festiu gracienc, entre les quals destaquen la Festa Major de Gràcia, els Foguerons de Sant Antoni a Gràcia, la Revolta de les Quintes, la Diada de les Colles de Cultura de Gràcia i la Trobada de Gegants.

7. La Malèfica del Coll

Entitat situada al barri del Coll. Fou fundada l'any 1985 gràcies a la voluntat d'alguns joves de l'Agrupament Escolta Jaume I del Coll. L'any 1999 la colla de diables la Malèfica del Coll va fer un pas més en incorporar una bèstia de foc, el Gaudiamus, com a secció específica.

La indumentària consisteix en una casaca de color negre, decorada amb dues banyes vermelles a la caputxa i una cresta de colors (blanc, blau cel, groc i vermell) que recorre l'espina. La casaca disposa d'un tapaboques. El vestuari es completa amb uns pantalons llargs negres, de roba gruixuda, que també protegeixen del foc. A banda d'això, el Duc de l'Infern o cap de diables es guarneix amb un faldó negre, que duu imprès en vermell el logotip de la Malèfica del Coll.

Estructura: Per a un correfoc, normalment, a més dels diables que surten a cremar, calen:

- el carro, persona que porta el carro de la pirotècnia;
- *civader*, persona que dóna la pirotècnia als diables;
- *botafo*, persona que encén les carrutxes a la resta de diables;
- *estendard* per fer de topall o aturador, i així avisar als diables que cremen fins on poden avançar amb foc.

En l'estructura de la colla també hi figura el *Duc de l'Infern*, que és el cap de diables.

Actuacions i balls: El ritualista de diables organitza les figures de foc, consistents en una cremada conjunta, però amb l'afegit que els diables se situen en posicions concretes o fan moviments coordinats, de manera que es jugui amb l'efecte del foc i el moviment. Les figures actuals són *La sardana*, *El far*, *El far girant*, *Les croquetes*, *El castell* i *La barca*.

cultura de la tradició del foc, tots creats per membres de la colla. De tots, cal destacar-ne un: el *Merengete*, tot un himne de La Malèfica.

La seva indumentària és una samarreta amb l'anagrama de la colla, pantalons negres i trinxes per portar els tabals.

El *Gaudiamus* és una secció de la Malèfica del Coll.

El cap és el Senyor de la Bèstia, i s'estructura en:

- *portadors*, dues persones a l'interior del Gaudiamus;
- *pastor* de la Bèstia, persona que guia el Gaudiamus durant el recorregut;
- *civader* de la Bèstia, persona que dóna la pirotècnia als diables;
- *carro de la Bèstia*, persona que porta el carro.

Tabalers: Són els encarregats de crear una música de percussió mitjançant els tabals o timbals. El *Trencaorelles* és el cap de la secció dels tabalers.

Els tabalers de La Malèfica es caracteritzen per tocar temes del gènere de folklore català de la

8. Castellers de la Vila de Gràcia

L'origen dels castells a Gràcia se situa entre finals del segle XIX i principis dels anys trenta del segle XX. Cap al 1890 es va constituir la colla dels Xiquets de Gràcia, formada per gent procedent del Camp de Tarragona que migraren amb motiu de la crisi de la fil·loxera. Possiblement, aquests nous graciencs van trobar en l'ambient popular de la llavors Vila de Gràcia l'atmosfera propícia per desenvolupar-hi l'activitat castellerà en forma de colla local. Es té constància que aquesta colla va actuar com a mínim des de la dècada dels anys vuitanta del segle XIX fins a la segona dècada del segle XX. La majoria d'actuacions les van fer durant la Festa Major de Gràcia.

La història dels actuals Castellers de la Vila de Gràcia va començar a principis dels anys noranta del segle XX, per iniciativa d'un grup de joves de l'Agrupament Escolta de Sant Joan de Gràcia, aficionats als castells. El 23 de novembre de 1996 van convocar el primer assaig a la plaça del Sol, que va reunir una trentena de persones.

La primera aparició pública va ser el febrer del 1997 amb motiu de la Diada Castellerà de Santa Eulàlia, a la plaça de Sant Jaume de Barcelona, on van aixecar dos pilars de quatre. La primera actuació a la plaça de la Vila de Gràcia (llavors plaça Rius i Taulet) va ser el 4 de març de 1997; aquesta actuació va convocar una seixantena de

castellers i es van fer diversos pilars i castells de cinc nets.

La presentació oficial al món casteller va ser el 4 de maig de 1997. Apadrinats pels Castellers de Terrassa, els Castellers de Sants i els Castellers de Sant Andreu de la Barca, ja van descarregar els primers castells de sis.

En els anys següents, la colla de Gràcia va anar evolucionant positivament i es va consolidar com a colla de set, fins que el 6 d'octubre de 2002, amb motiu del XIX Concurs de Castells de Tarragona, van carregar el primer quatre de vuit de la seva història. Des d'aleshores, els Castellers de la Vila de Gràcia no han deixat de fer el quatre de vuit i són una de les quinze millors colles del panorama casteller actual. L'any 2010 els Castellers de la Vila de Gràcia van descarregar per primera vegada el tres de vuit.

La colla és gestionada per dos equips de persones: la Junta, que s'encarrega de la direcció i la gestió en general de la colla, i la Tècnica, que es cuida de regular el funcionament de la colla pel que fa a la seva activitat principal, els castells. La Junta

i la Tècnica s'escullen en assemblea per votació oberta a tots els castellers de la colla que, segons els estatuts, puguin exercir el dret de vot.

A la colla també hi ha el grup de grallers i tabalers, que, a més de tocar el *Toc casteller* mentre s'alcen els castells, toquen en cercaviles, matinades i abans o després de l'actuació.

A banda de les activitats castelleres, la colla fa moltes altres activitats, com el guarniment de la plaça de la Vila durant la Festa Major o activitats socials.

La colla va ser reconeguda l'any 1999 amb la Medalla d'Honor de la ciutat de Barcelona pel seu ràpid creixement.

9. Trabucaires de Gràcia

La colla dels Trabucaires de Gràcia es va fundar el 3 de març de 2003 a la Vila de Gràcia per un grup d'amics de diferents colles de Sant Medir, impulsats per Ernest Solvés, president d'honor de la colla – un alcoià de naixement, que va traspasar la seva passió pel trabuc a la resta d'integrants de la colla.

La colla legalment constituïda es va presentar per primer cop en públic el dia 22 de febrer de 2004 en ocasió del Pregó de Sant Medir, malgrat que la primera actuació de pes va tenir lloc el mes de juny de 2004, quan va participar en la cercavila commemorativa del centenari de l'Orfeó Gracienc.

La colla es va fundar amb l'objectiu de conservar i difondre la cultura tradicional i popular del país i, en particular, d'una de les tradicions més antigues de Catalunya com són les colles de trabucaires.

La senya d'identitat de la colla és el seu escut, que està format per tres trets fonamentals de la colla: tres trabucs en posició vertical, com a trabucaires; les violetes, la flor que porten els romeus de

Sant Medir, i els lliris blancs de tres puntes sobre fons blau celeste, símbol de la identitat gracienc.

L'uniforme està compost de camisa blau cel; armilla i pantalons negres; faixa, llaç i barretina de color blau, com la bandera de Gràcia, i espadenyes amb vetes negres. En diverses ocasions també es calcen sabates.

La colla també disposa d'un estendard com a element patrimonial, batejat el 9 d'agost de 2009 a l'oratori de Sant Felip Neri de Gràcia. Els trabucs i les polvoreres són propietat de cada trabucaire.

Les principals actuacions de la colla són: la Diada dels Trabucaires de Gràcia i la Revolta de les Quintes, la Festa Major de Gràcia, els actes de Sant Medir, la Diada de les Colles de Cultura, els Foguerons de Sant Antoni a Gràcia i la cercavila final del Tradicionàrius. També actuen quan són convidats a altres indrets de Catalunya, i en els diferents actes que organitza la Coordinadora de Trabucaires Catalunya, de la qual en formen part des del 2004.

Criteris que cal considerar a l'hora d'ampliar els elements d'aquest protocol, amb raonaments de caràcter històric, social i cultural

Les noves festes, el nou imaginari, les noves activitats, les noves tradicions

La incorporació de noves tradicions és un fet habitual en tota festa. La tradició festiva és el resultat d'un procés més o menys llarg de reiteració cíclica d'activitats que, amb el temps, es consideren patrimoni de la comunitat que les celebra. Totes les tradicions han començat algun dia, creades o impulsades per persones o col·lectius.

En cas que s'incorpori una nova colla de cultura popular o figura festiva, el moment de la seva presentació serà durant el Matí de Festa Major, el dia 15 d'agost.

Imaginari, bestiari i altres representacions corpòries

Els elements d'imatgeria festiva solen simbolitzar personatges històrics o ficticis i moments de la història que la gent reconeixem com a esdeveniments importants. Les llegendes i els contes, fins i tot els més locals, són capaços de suscitar emocions col·lectives que identifiquen la gent amb el territori.

La creació de nous elements tindrà en compte la realitat cultural existent a Gràcia. També ha de tenir en compte els elements de la història recent

o llunyana que identifiquen la Vila i li donen caràcter, siguin activitats culturals o econòmiques ja extingides, siguin personatges històrics o fets o esdeveniments d'una part de la nostra història.

Les músiques i els balls de festa

Per a la creació o la incorporació de noves músiques i balls, també cal que hi hagi una relació amb l'entorn social i cultural que ens envolta, a més de generar sinèrgies amb els recursos musicals existents al Districte de Gràcia.

Les noves músiques i els balls de festa han de tenir una raó de ser, sigui per acompanyar l'imaginari o per fer actes de caràcter protocol·lari; hi ha d'haver peces que vulguin reflectir la solemnitat de determinats moments, actes i homenatges.

La relació amb els territoris de la cultura catalana

Aprofundiment en les activitats que promoguin l'intercanvi amb el conjunt de territoris de parla i cultura catalanes. En aquest sentit, es considera també una línia d'ampliació d'aquest protocol la consolidació d'activitats que representin els trets culturals d'arreu dels Països Catalans.

Implicacions de l'aprovació del Protocol Festiu de la Vila de Gràcia

L'aprovació d'aquest Protocol Festiu de la Vila de Gràcia implica:

1. Un sistema de protecció del patrimoni tradicional, cultural i popular, en totes les expressions, incloent-hi el patrimoni immaterial.
2. El reconeixement institucional tàcit d'aquest patrimoni; per tant, també el compromís de vetllar per la seva existència i bona salut.
3. La protecció de la possible banalització a partir d'un ús incorrecte i poc respectuós de les activitats de la cultura tradicional i popular i contra la deslocalització, mantenint les arrels tradicionals que li donen sentit.
4. L'obligatorietat de mantenir els elements i les infraestructures de la cultura tradicional i popular en òptim estat d'ús i conservació.
5. El reconeixement de la Coordinadora de Colles de Cultura Popular de Gràcia com a òrgan interlocutor i representant de les colles de cultura popular esmentades en aquest protocol, així com de les que es puguin crear.
6. L'adquisició del compromís, tant per part del Districte de Gràcia com de les entitats, agrupacions, col·lectius i representacions de la cultura tradicional i popular gracenques, de vetllar per l'aplicació d'aquest Protocol i de fer-ne una avaluació i una revisió amb la periodicitat que es determini.

7. De manera extraordinària es reunirà si hi ha algun incompliment flagrant del Protocol o alguna altra disfunció.

8. Establir l'edifici històric de La Violeta com a seu i punt de referència de la Coordinadora de les Colles de Cultura Popular de Gràcia. Altres seus de referència són les de la Fundació Festa Major de Gràcia i la Federació de Colles de Sant Medir.

9. Davant d'una nova proposta per ser incorporada al Protocol, els promotors hauran de presentar un projecte a la Comissió de Seguiment on s'argumenti adequadament la inclusió.

10. En el marc d'aquest Protocol, l'Ajuntament de Barcelona, el Districte de Gràcia i la Coordinadora de Colles de Cultura Popular de Gràcia, així com la Fundació Festa Major de Gràcia, la Federació de Colles de Sant Medir, el Taller d'Història de Gràcia, l'Associació Cultural TRAM i l'Associació Cultural Albopàs, entitats totes organitzadores de festes reconegudes en aquest Protocol, i també altres persones de vàlua reconeguda en el terreny de la cultura popular, treballaran per establir instruments que defineixin la participació d'aquestes entitats en les diverses festes i activitats del Districte, i el suport que s'ha de rebre de l'Ajuntament.

Bibliografia i webgrafia

Agraïments

- Ajuntament de Reus: *Protocol Festiu de Reus*. Reus, 1999 (revisió 2006).
- Ajuntament de Tarragona: *Protocol del seguici popular de la ciutat de Tarragona*. Quaderns de Festa Major. Santa Tecla, 1991 i 2000.
- Ajuntament de Terrassa: *Protocol Festiu de Terrassa*. Terrassa, 1998.
- Ajuntament de Vilafranca del Penedès: *Protocol Festiu de Vilafranca del Penedès*. Vilafranca del Penedès, 2006.
- Albertí, Jordi: *Les colles de Sant Medir*. Lluïsos de Gràcia, 2005.
- Amades, Joan: *Costumari Català*. Salvat i Edicions 62, 1982.
- Camps, Esteve: *Recull documental de Josep Vidal i Granés*. Federació de Colles, 2009.
- Colla del Drac del Poble Nou i Colla de Gegants de Poblenou: *Protocol de les Figures d'Imatgeria Festiva*. Publicacions d'Imatgeria Festiva, núm. 1, Barcelona, 1999.
- Curet, Francesc: *Visions Barcelonines 1760-1860. Murallles enllà*. Dalmau i Jover, Barcelona, 1956.
- *Diari de Barcelona*, 19 d'agost de 1827.
- DD.AA. *Tradicionari: Enciclopèdia de la cultura popular de Catalunya*. Enciclopèdia Catalana i Generalitat de Catalunya, vol. 1, 3, 4, 5, 6 i 10. Barcelona, 2005.
- Fundació Festa Major de Gràcia: *Bases del Concurs de Guarniments. 2008*
- Gallardo, Carles: *Blau, fraternitat i castells*. Castellers de la Vila de Gràcia, Barcelona, 2002.
- Grau, Jan: *Festa, tradició i identitat*. Fundació Jaume I, Barcelona, 2003.
- Grau, Jan: *Tipologia de Festes i tradicions*. Fundació Jaume I, Barcelona, 2003.
- Musons Albert; Perelló, Quim; Ràfols, Jordi; Sendra, Miquel: *Xiquets ahir, Castellers per sempre*.

- Col·lecció «La Font de l'Atzavara». Taller d'Història de Gràcia, Barcelona, 2002.
- Musons, Albert: *Les colles de Sant Medir*. Ajuntament de Barcelona, Barcelona, 2007.
- Pablo, Jordi: *La Mercè Il·lustrada*. Guia de la festa major de Barcelona. El Mèdol, 2000.
- Pablo, Jordi: *Les festes de Barcelona*. Ajuntament de Barcelona i Rosa dels Vents, 2003.
- Rumbo, Albert: *Origen del calendari festiu i tradicional català*. Fundació Jaume I, Barcelona, 2003.
- Vicens, Francesc: *Diguem Visca Sant Antoni! Una aproximació musical a la Festa*. Documenta Balear, 2010.
- <http://bestiari.cat>
- <http://cultura.gencat.cat/CPCPTC>
- www.albopas.cat
- www.bcn.cat/gracia
- www.castellersdelaviladegracia.org
- www.diablers.cat
- www.festamajordegracia.cat
- www.gracianet.org
- www.gracianet.org/bastoners
- www.gracianet.org/esbartcomptal
- www.lluisosdegracia.cat
- www.santmedir.org
- www.tallerhistoriadegracia.cat
- www.tradicionarius.com

Donem les gràcies a totes les entitats i persones col·laboradores que, a títol individual o en nom de la entitat o institució que representen, han facilitat imatges, textos i informacions gràcies a les quals aquest llibre ha estat possible

Annexos

«Entenem per festes tradicionals aquelles que mantenen una supervivència al llarg dels anys, que fa que la gent les senti com de tota la vida, perquè han sabut adaptar-se al medi i salvar les dificultats.»
Joan Vidal

Directori entitats Cultura Popular

- Albopàs, Associació Cultural**
971 540 771
c/Major de Sa Pobla, 38
07420 Mallorca
albopas@telefonica.net
www.albopas.cat

Bastoners de la Vila de Gràcia
932 184 485
c/Travessia de Sant Antoni, 6 i 8 ; (*)
08012 Barcelona
collabastonersdegracia@gmail.com
www.gracianet.org/bastoners

Castellers de la Vila de Gràcia
932 187 452
c/ Astúries, 83, baixos; (**) 08012 Barcelona
info@cvg.cat
www.castellersdelaviladegracia.org

Centre Artesà Tradicionàrius
932 184 485
Travessia de Sant Antoni, 6 i 8;
08012 Barcelona
tramcat@tradicionarius.com
www.tradicionarius.com

Colla del Drac de Gràcia
c/Topazi, 29
08012 Barcelona (*)
dracdegracia@gmail.com

- Colla la Diabòlica de Gràcia**
932655217
c/ Gran de Gràcia, 190-192
08012 Barcelona (*)
diabolicagracia@hotmail.com

Colla Vella de Diables
932183372
Pl. del Nord, 7-10
08024 Barcelona
lavella@lluissosdegracia.cat
www lluissosdegracia.cat

Coordinadora de Colles de Cultura Popular de Gràcia
c/Topazi, 29
08012 Barcelona (*)
collesdecultura@gmail.com

Esbart Comtal i Bastoners de Barcelona
627 545 038
c/ Santa Eulàlia, 23, bj
08012 Barcelona
bastoners@gracianet.org
www.gracianet.org/esbartcomptal

Federació Colles de Sant Medir
932 850 670
c/ La Granja, 6, baix; 08024 Barcelona
federacio@federaciodecollesdesantmedir.cat
www.santmedir.org

- Fundació Privada Festa Major de Gràcia**
934 593 080
c/ Igualada, 10;
08012 Barcelona (**)
info@festamajordegracia.cat
www.festamajordegracia.org

Geganterers de la Vila de Gràcia
662 114 287
c/Topazi, 29 (*)
08012 Barcelona
geganterersdegracia@gmail.com

La Malèfica del Coll
932 562 876
625 514 818
c/ Aldea, 15
08023 Barcelona
Centre Cívic del Coll- La Bruguera
malefica@gracianet.org
www.gracianet.org

Malsons de la Vella
392183372
Pl. del Nord, 7-10
08024 Barcelona
malsons@lluissosdegracia.cat
www lluissosdegracia.cat

Taller d'Història de Gràcia
932 196 134
Passeig Mare de Déu del Coll, 79;
08023 Barcelona
tallerhistoriagracia@gmail.com
www.tallerhistoriadegracia.cat

Trabucaires de Gràcia
627 738 888
c/Topazi, 29 (*)
08012 Barcelona
viladegracia@trabucaires.cat

(*) Propera ubicació a la Violeta. c/ Maspons, 6-8
(**) Propera ubicació al Centre Cultural Albert Mu-
sons. c/ Alzina, 7

Llista de colles de Sant Medir 2010

Colles Integrants de la Federació de Colles de Sant Medir

Les Colles de Sant Medir federades en l'edició del 2010 han estat les següents, per ordre de fundació:

L'Antiga de Sant Medir (1861), Agrupació Bonanova (1887), Unió Gracienca (1901), La Perla de Sant Gervasi (1912), La Llibertat Gracienca (1917), La Gardènia (1927), Victòria (1947), La Moderna de Gràcia (1948), Monumental (1948), La Par-ròquia de Sant Medir (1949), Els Pions (1960), Timbaler del Bruc (1964), Els Amics (1969), Els Tivats (1922/1970), La Nova de Sarrià (1928/1984), L'Amistat (1975), Els Patufets (1980), La Pessigolla (1981), Cal Ros (1983), Dolça (1985), La Nova de Gràcia (1987), Jovenívola (1987), La Providència (1990), El Drac Ensucrat (1993), La Colla del Cau (1998), La Tradicional de Gràcia (1999), Les Tres Branques (2000).

Llista de carrers i places de la Festa Major 2010

Durant les Festes de Gràcia del 2010, els carrers i places que han participat del concurs de guarnits han estat:

Berga, Bruniquer, Fraternitat (tram entre Josep Torres i Tordera), Fraternitat (tram entre Tordera i Siracusa), Joan Blanques (tram entre Encarnació i Congost), Joan Blanques (tram entre Sant Lluís i Encarnació), Llibertat, Mozart, Perla, plaça de la Vila, paça Rovira, placeta de Sant Miquel i rodalies, Progrés, Providència, Puigmartí, Tordera, Verdi (tram entre Robí i Providència).

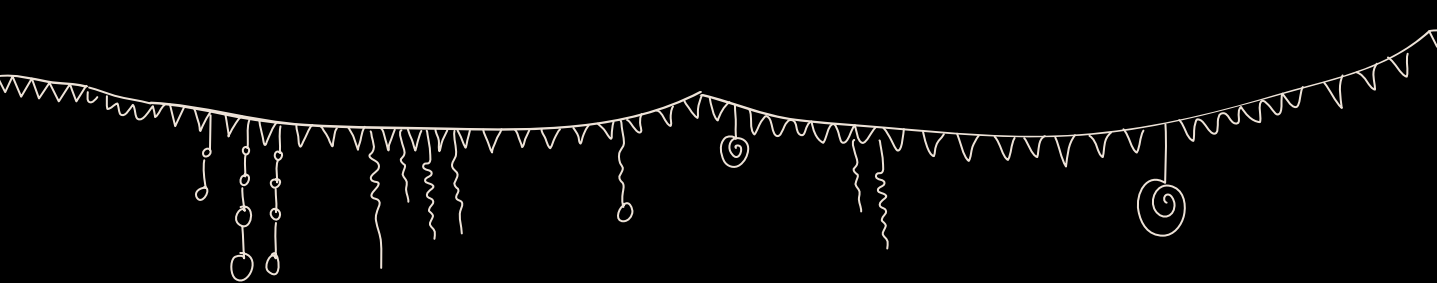
Relació de partitures

Títol	Autor/s	Any	Colla/colles	Festa	Instruments
140	Salvador Gavañach	2004	Malèfica del Coll	Foguerons, Festa Major, Cloenda del Tradicionàrius, etc.	Tabals
Ball de Festa Major	Jordi Fàbregas	2007	Geganters de Gràcia	Festa Major	Gralles i tabals
Ball de Serrallonga a la Vila de Gràcia		2008	Esbart Comtal / Bastoners de Barcelona	Recuperat i posat en escena el 21 de juny de 2008 a la Plaça de la Vila de Gràcia	Acordió, gralles
La Boja			Bastoners de Gràcia	Foguerons, Festa Major, Diades Bastoneres, etc.	Gralles
Calentura	Salvador Gavañach	2000	Malèfica del Coll	Foguerons, Festa Major, Cloenda del Tradicionàrius, etc.	Tabals
Copes	A. Giralt, I. Rubio i D. Tort	2002	La Colla Vella de Diables de Gràcia	Foguerons, Festa Major, Diada de les Colles, Cloenda del Tradicionàrius, etc.	Tabals
Dialogué	Dani Tort	2004	La Colla Vella de Diables de Gràcia	Foguerons, Festa Major, Cloenda del Tradicionàrius, etc.	Tabals
Dolors de Munt	*		Castellers de la Vila de Gràcia	Foguerons, Festa Major, Diades Castelleres, Diada de les Colles de Cultura, etc.	Gralles i tabals
El Ball del Lleó	Jordi Fàbregas		Castellers de la Vila de Gràcia	Foguerons, Festa Major, Diades Castelleres, Diada de les Colles de Cultura, etc.	Gralles i tabals
El Campanar de Gràcia	Joan Antoni Ucher	2000	Esbart Comtal / Bastoners de Barcelona	Foguerons, Festa Major, Diada de les Colles, Diades Bastoneres, etc.	Acordió, gralles
El Giravolt			Bastoners de Gràcia	Foguerons, Festa Major, Diades Bastoneres, etc.	Gralles
El Violet dels Bastoners de Gràcia			Bastoners de Gràcia	Foguerons, Festa Major, Diades Bastoneres, etc.	Gralles
Euler	Guillem Roma	2004	La Colla Vella de Diables de Gràcia	Foguerons, Festa Major, Cloenda del Tradicionàrius, etc.	Tabals
Gallina	Salvador Gavañach	2000	Malèfica del Coll	Foguerons, Festa Major, Diades Castelleres, Diada de les Colles de Cultura, etc.	Tabals
Gambeto			Geganters de Gràcia	Foguerons, Festa Major, Diada de les Colles, Cloenda del Tradicionàrius, etc.	Gralles i tabals
Joan del Riu	**		Bastoners de Gràcia	Foguerons, Festa Major, Diades Bastoneres, etc.	Gralles
La Cirereta			Bastoners de Gràcia	Foguerons, Festa Major, Diada de les Colles, Cloenda del Tradicionàrius, etc.	Gralles i tabals
La Marxa Gracienca	Joan Antoni Ucher	2002	Esbart Comtal / Bastoners de Barcelona	Foguerons, Festa Major, Diada de les Colles, Diades Bastoneres, etc.	Acordió, gralles
L'Honorable	Dani Tort	2004	La Colla Vella de Diables de Gràcia	Foguerons, Festa Major, Cloenda del Tradicionàrius, etc.	Tabals
Marxa acompanyant autoritats	Anònim. Trad. Calella		Ministrers de la Vila Nova	Inauguració del Tradicionàrius	Acordió, gralles, flautí, etc.
Marxa del Vermut	*		Castellers de la Vila de Gràcia	Foguerons, Festa Major, Diades Castelleres, Diada de les Colles de Cultura, etc.	Gralles

Continuacio de relació de partitures

Títol	Autor/s	Any	Colla/colles	Festa	Instruments
Matinades Llargues	*		Castellers de la Vila de Gràcia	Foguerons, Festa Major, Diades Castelleres, Diada de les Colles de Cultura, etc.	Gralles
Merengete	Salvador Gavañach	2001	Malèfica del Coll	Foguerons, Festa Major, Cloenda del Tradicionàrius, etc.	Tabals
Plens de la Patum de Berga	**		Bastoners de Gràcia	Foguerons, Festa Major, Diades Bastoneres, etc.	Gralles
Portant el Pilar al Balcó	*		Castellers de la Vila de Gràcia	Foguerons, Festa Major, Diades Castelleres, Diada de les Colles de Cultura, etc.	Gralles
R.A.T.T.A.S.	Dani Tort	2007	La Colla Vella de Diables de Gràcia	Foguerons, Festa Major, Cloenda del Tradicionàrius, etc.	Tabals
The Day	Guillem Roma	2004	La Colla Vella de Diables de Gràcia	Foguerons, Festa Major, Cloenda del Tradicionàrius, etc.	Tabals
The Night	Guillem Roma	2004	La Colla Vella de Diables de Gràcia	Foguerons, Festa Major, Diada de les Colles, Cloenda del Tradicionàrius, etc.	Tabals
Timbrallers	Dani Tort	2005	Totes les colles amb músics	Foguerons, Festa Major, Diada de les Colles, Cloenda del Tradicionàrius, etc.	Gralles i tabals
Toc de Castells	*		Castellers de la Vila de Gràcia	Foguerons, Festa Major, Diades Castelleres, Diada de les Colles de Cultura, etc.	Gralles i tabals
Toc de Gràcia	Miquel Santin		Geganters de Gràcia	Foguerons, Festa Major, Diades Castelleres, Diada de les Colles de Cultura, etc.	Gralles i tabals
Toc de Musó	Guillem Roma	2008	La Colla Vella de Diables de Gràcia	Foguerons, Festa Major, Diada de les Colles, Cloenda del Tradicionàrius, etc.	Tabals
Toc d'Entrada a Plaça	*		Castellers de la Vila de Gràcia	Foguerons, Festa Major, Diades Castelleres, Diada de les Colles de Cultura, etc.	Gralles
Tonada de Sant Antoni		2009	Ximbombers i Xeremiers	Foguerons de Sant Antoni de Sa Pobla a Gràcia	Ximbombes, Xeremies i gaites
Tribal	Dani Tort	2006	La Colla Vella de Diables de Gràcia	Foguerons, Festa Major, Cloenda del Tradicionàrius, etc.	Tabals
Unagui	Josep Tardío	2011	Diabòlica de Gràcia	Foguerons, Festa Major, Diades Castelleres, Diada de les Colles de Cultura, etc.	Tabals
Vals Jota			Castellers de la Vila de Gràcia	Foguerons, Festa Major, Diades Castelleres, Diada de les Colles de Cultura, etc.	Gralles i tabals

(*) Músiques del món casteller que interpreten els Castellers de la Vila de Gràcia
(* *) Músiques del món bastoner que interpreten els Bastoners de Gràcia

Ajuntament de Barcelona